

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 15. huhtikuuta 2019
(OR. en)

8302/19
ADD 27

ENV 397
CLIMA 111
AGRI 201
PECHE 160
ECOFIN 380
COMPET 321

SAATE

Lähettiläjä:	Euroopan komission pääsihteerin puolesta Jordi AYET PUIGARNAU, johtaja
Saapunut:	5. huhtikuuta 2019
Vastaanottaja:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, Euroopan unionin neuvoston pääsihteerin
Kom:n asiak. nro:	SWD(2019) 136 final
Asia:	KOMISSION YKSIKÖIDEN VALMISTELUASIAKIRJA EU:n ympäristölainsäädännön arviointi 2019 Maaraportti - SUOMI <i>Oheisasiakirja</i> Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019: Eurooppa suojelee kansalaisiaan ja parantaa heidän elämänlaatuaan

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena asiakirja SWD(2019) 136 final.

Liite: SWD(2019) 136 final

EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 4.4.2019
SWD(2019) 136 final

KOMISSION YKSIKÖIDEN VALMISTELUASIAKIRJA

EU:n ympäristölainsäädännön arviointi 2019 Maaraportti - SUOMI

Oheisasiakirja

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle

**Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019:
Eurooppa suojelee kansalaisiaan ja parantaa heidän elämänlaatuaan**

{COM(2019) 149 final} - {SWD(2019) 111 final} - {SWD(2019) 112 final} -
{SWD(2019) 113 final} - {SWD(2019) 114 final} - {SWD(2019) 115 final} -
{SWD(2019) 116 final} - {SWD(2019) 117 final} - {SWD(2019) 118 final} -
{SWD(2019) 119 final} - {SWD(2019) 120 final} - {SWD(2019) 121 final} -
{SWD(2019) 122 final} - {SWD(2019) 123 final} - {SWD(2019) 124 final} -
{SWD(2019) 125 final} - {SWD(2019) 126 final} - {SWD(2019) 127 final} -
{SWD(2019) 128 final} - {SWD(2019) 129 final} - {SWD(2019) 130 final} -
{SWD(2019) 131 final} - {SWD(2019) 132 final} - {SWD(2019) 133 final} -
{SWD(2019) 134 final} - {SWD(2019) 135 final} - {SWD(2019) 137 final} -
{SWD(2019) 138 final} - {SWD(2019) 139 final}

Tämä raportti on laadittu Euroopan komission ympäristöasioiden pääosastolla. Huomautuksia voi lähettää seuraavaan sähköpostiosoitteeseen: ENV-EIR@ec.europa.eu

Lisätietoa Euroopan unionista on saatavilla osoitteessa <http://europa.eu>

Valokuvat: s. 12 — ©gettyimages/wmaster890; s. 13 — ©iStock/Juju; s. 19 — ©gettyimages/Marco_Piunti; s. 26 — ©iStock/scanrail; s.29 — ©iStock/alexei_tm

Näiden valokuvien jäljentämistä tai käyttöä varten on hankittava lupa suoraan tekijänoikeuden haltijalta.

© Euroopan unioni, 2019.

Tekstiä lainattaessa on mainittava lähde.

Sisällysluettelo

TIIVISTELMÄ	3
OSA I: KOHDEALAT	5
1. EU:N MUUTTAMINEN RESURSSITEHOKKAAKSI, VIHREÄKSI JA KILPAILUKYKYISEKSI VÄHÄHIILISEKSI KIEROTALOUDEKSI	5
Kiertotalouteen siirtymisen toimenpiteet	5
Jätehuolto	7
Ilmastonmuutos	9
2. SUOJELLAAN, SÄILYTETÄÄN JA PARANNETAAN LUONNONPÄÄOMAA	11
Luonto ja luonnon monimuotoisuus	11
Ekosysteemien ja ekosysteemipalvelujen ylläpito ja ennallistaminen	13
Luonnonpääoman arvioiminen	14
Haitalliset vieraslajit	15
Maaperän suojelu	15
Merten suojelu	16
3. KANSALAISTEN TERVEYDEN JA ELÄMÄNLAADUN VARMISTAMINEN	18
Ilmanlaatu	18
Teollisuuden päästöt	19
Melu	20
Vedenlaatu ja vesihuolto	20
Kemikaalit	23
Kaupungeista kestävämpiä	24
OSA II: TOTEUTUSKEHYS: TÄYTÄNTÖÖNPANOVÄLINEET	27
4. YMPÄRISTÖVEROTUS, YMPÄRISTÖÄ SÄÄSTÄVÄT JULKISET HANKINNAT, YMPÄRISTÖRAHOITUS JA -INVESTOINNIT	27
Ympäristöverotus ja ympäristölle haitalliset tuet	27
Ympäristöä säästävät julkiset hankinnat	28
Ympäristörahoitus ja -investoinnit	29
5. YMPÄRISTÖHALLINNON VAHVISTAMINEN	33
Tiedottaminen, yleisön osallistuminen ja oikeussuojan saatavuus	33
Vaatimustenmukaisuuden varmistus	34
Ympäristöhallinnon tehokkuus	35
Kansainväliset sopimukset	36
Kestävä kehitys ja YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden täytäntöönpano	37

Tiivistelmä

Suomi ja ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi

Vuoden 2017 ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arvioinnissa todettiin, että Suomen tärkeimmät haasteet EU:n ympäristöpolitiikan ja -lainsäädännön täytäntöönpanossa ovat

- **ilmanlaadun** (typpidioksidi) **parantaminen** Helsingin seudulla sekä and
- vesien laatua pilaavan **maatalouden hajakuormituksen vähentäminen**.

Suomi järjesti **ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointiin liittyvän maakohtaisen vuoropuhelun** vedestä ja kiertotaloudesta. Vuoropuhelu pidettiin rakentavassa ilmapiirissä, ja siihen osallistui ympäristöministerin lisäksi muita ministereitä, valtion viranomaisia, alue- ja paikallisviranomaisia, kansalaisjärjestöjä, yrityksiä, tutkijoita sekä korkeakoulujen ja ammattijärjestöjen edustajia. Suomi korosti tukevuksaan toimia EU:n ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon tehostamiseksi ja katsoi ympäristölainsäädännön tärkeäksi EU:n talouksien kannalta.

Komissio otti vuonna 2017 käyttöön ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arvioinnin TAIEK-vertaistukivälineen käytännön työkaluna, jonka avulla voidaan tukea ympäristöviranomaisten välistä vertaisoppimista. Suomi osallistui vuonna 2018 usean maan yhteiseen työpajaan, jossa käsiteltiin kiertotaloutta koskevien kansallisten toimintasuunnitelmien valmistelua.

Edistys haasteisiin vastaamisessa vuoden 2017 ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arvioinnin jälkeen

Vuoden 2019 arviointi osoittaa, että ympäristölainsäädännön täytäntöönpano on Suomessa edelleen korkealla tasolla.

Ilmanlaadusta voidaan todeta, että useiden ilmansaasteiden päästöt ovat vähentyneet Suomessa merkittävästi arviointikauden 2014–2016 jälkeen, eli aiempi laskeva suuntaus on jatkunut. Etenkin typpioksidipäästöt ovat vähentyneet yli kymmenen prosenttia kaudesta 2014–2016.

Vedenlaadusta Suomi toteaa, että kaupungeissa ja teollisuudessa on edistytty hyvin pistekuormituslähteiden päästöjen vähentämisessä ja että myös metsätalouteen liittyvissä toimenpiteissä, vesistöjen kunnostamisessa ja hydrologis-morfologisen paineen hallitsemisessa on edistytty. Lisätoimenpiteitä tarvitaan kuitenkin esimerkiksi maatalouden kohdalla.

Teollisuuden päästöjen osalta vuoden 2019 ympäristölainsäädännön täytäntöönpanoraportissa määritetään kaksi mahdollista tulevaa haastetta: i) hiljattain hyväksyttyjen, suurten polttolaitosten parhaaseen käytettävissä olevaan tekniikkaan liittyvien päästötasojen noudattaminen käytössä olevien, biomassaa ja turvetta käyttävien boilerien kohdalla ja ii) lupien myöntäminen sellu- ja paperiteollisuuden uudentyyppisille biojalostamoille ja niiden valvominen.

Luonnonsuojelun alalla toteutetaan parhaillaan EU:n rahoituksen tehokkaan käytön ansiosta **joitakin** toimenpiteitä Natura 2000 alueiden ennallistamiseksi ja hoitamiseksi. Lajien ja luontotyyppien suojelemiseen maatalouden avulla tarkoitettujen toimenpiteiden paremmassa soveltamisessa on myös **edistytty jonkin verran**. On kuitenkin epäselvää, ovatko nämä toimenpiteet riittäviä hyvittääkseen maataloustuotannon tehostamisen ja siitä johtuvan rehevöitymisen, jota tapahtuu laajemmalla maaseudulla.

Ekoinnovoinnin taso on ollut Suomessa jatkuvasti korkea. Yksi ekoinnovointia keskeisesti edistävästä tekijöistä on Suomen erinomainen suoriutuminen kiertotalouden alalla.

Suomi on panostanut paljon **kierrätysasteensa** parantamiseen. Näistä toimista huolimatta Suomi saattaa kuitenkin jäädä jälkeen vuodelle 2020 asetetusta yhdyskuntajätteen 50 prosentin kierrätystavoitteesta. Suomen on myös tehtävä enemmän saavuttaakseen vuoden 2020 jälkeistä aikaa koskevat kierrätystavoitteet. Tämä vaatii erityisesti toimia yhdyskuntajätteen polttamisen vähentämiseksi.

Merten suojelussa Suomi on ilmoittanut uusista toimenpiteistä kaikkien kuvaajien kohdalla ja käyttänyt siksi tilaisuutta hyväkseen kehittääkseen uusia aloitteita meriympäristönsä paineiden vähentämiseksi. Vaikka Suomen toimenpideohjelmassa käsitellään merkityksellisimpiä paineita ja tavoitteita, toimenpiteet eivät kata tiettyjä paineita ja toimia ja niihin liittyviä vaikutuksia, jotka on paikallistasolla määritetty merkittäviksi. Suomi on myös ilmoittanut, ettei se odota saavuttavansa ympäristön hyvää tilaa vuoteen 2020 mennessä useiden näkökohtien osalta. Näin ollen Suomen toimenpideohjelma on EU:n vaatimusten noudattamisen kannalta vain osittain asianmukainen.

Esimerkkejä hyvistä käytännöistä

- Koulutus on tärkeässä osassa kehitettäessä **kiertotalouteen** liittyvää asiantuntemusta. Suomi tasoittaa tietä sisällyttämällä kiertotalouden yliopistojen opinto-ohjelmiin.

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

- Luontotyyppien korvauskauppa voi Suomessa auttaa suojelemaan **luonnon monimuotoisuutta** ja korvaamaan menetyksiä. "Suomen habitaattipankki"-hankkeessa analysoidaan, kehitetään ja pilotoidaan ekologisen kompensaation periaatteita. Hankkeessa pyritään kehittämään uusi markkinaperusteinen mekanismi luonnon monimuotoisuuden säilyttämiselle nykyisen poliittisten välineiden yhdistelmän täydentämiseksi. Habitaattipankki toimii välittäjänä ekologista kompensaatiota tarvitsevien ja tarjoavien toimijoiden välillä.
- Suomi on ottanut käyttöön **ympäristöä säästäviä julkisia hankintoja** koskevan kansallisen strategian ja asettanut keskus-, alue- ja paikallishallinnolle kunnianhimoisia erityistavoitteita; myös ajan myötä vähitellen kasvavia tavoitteita on asetettu.

Osa I: Kohdealat

1. EU:n muuttaminen resurssitehokkaaksi, vihreäksi ja kilpailukykyiseksi vähähiiliseksi kiertotaloudeksi

Kiertotalouteen siirtymisen toimenpiteet

Kiertotaloutta koskevassa toimintasuunnitelmassa korostetaan tarvetta siirtyä elinkaariperusteiseen kiertotalouteen, jossa resursseja käytetään uudelleen mahdollisimman paljon ja jätteen määrä on lähes olematon. Tätä voidaan edesauttaa kehittämällä innovatiivisia rahoitusvälineitä ja takaamalla niiden saatavuus sekä rahoittamalla ekoinnovointia.

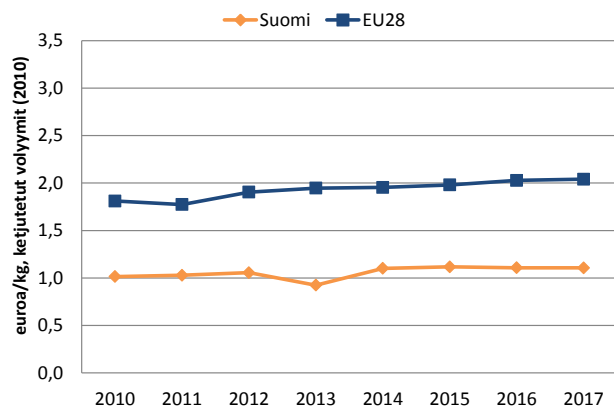
Kiertotaloutta koskeva toimintasuunnitelma hyväksyttiin vuonna 2015, ja vuonna 2017 perustettiin siihen liittyvä sidosryhmäfoorumi. Tämän jälkeen Euroopan komissio hyväksyi uuden tuotospaketin¹ tammikuussa 2018. Siihen kuuluivat muun muassa seuraavat lisäaloitteet: (i) EU:n muovistrategia, ii) tiedonanto kemikaali-, tuote- ja jätelainsäädännön vuorovaikutuksen käsittelemisestä, iii) kertomus kriittisistä raaka-aineista ja iv) kiertotalouden seurantakehys².

Tarkasteltaessa niitä kymmentä indikaattoria, jotka kattavat kiertotalouden neljä ulottuvuutta, kiertotalouden seurantakehys³ osoittaa, että Suomi suoriutuu EU:n keskiarvoa heikommin kierrätysmateriaalin käytössä (5,3 prosenttia Suomessa, 11,7 prosenttia EU-28:ssa). Kiertotalouden työllistämien henkilöiden osuuden kohdalla Suomi suoriutuu hieman EU-28:n keskiarvoa heikommin (1,66 prosenttia kokonaistyytyväisyydestä vuonna 2016, kun EU-28:n keskiarvo oli 1,73 prosenttia).

Vuoden 2017 Eurobarometri-tutkimuksessa EU:n kansalaisten ympäristöasenteista⁴ 89 prosenttia suomalaisista ilmoitti olevansa erittäin huolissaan muovituotteiden vaikutuksista ympäristöön (EU-28:n keskiarvo oli 87 prosenttia), ja 84 prosenttia oli huolissaan kemikaalien vaikutuksesta (EU-28:n keskiarvo oli 90 prosenttia). Kiertotalouden aloitteet ja ympäristönsuojelutoimet näyttäsivät saavan vahvaa tukea suomalaisessa yhteiskunnassa.

Suomi suoriutuu EU:n keskiarvoa heikommin resurssituottavuuden kohdalla (siinä, miten tehokkaasti taloudessa käytetään aineellisia resursseja vaurauden tuottamiseen)⁵. Sen tuottavuus vuonna 2017 oli 1,10 euroa/kg (EU:n keskiarvo oli 2,04 euroa/kg). Kaaviosta 1 näkyy, että tämä tarkoittaa hienoista laskua vuodesta 2016.

Kaavio 1: Resurssituottavuus vuosina 2010–2017⁶

Vuoden 2017 kiertotaloutta koskevassa toimintasuunnitelmassa Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra ja asianomaiset ministeriöt sitoutuivat tutkimaan, missä määrin ”vaikutusinvestointi” ja sosiaalivaikutteiset joukkovelkakirjalainat soveltuivat kiertotaloudelle asetettujen tavoitteiden edistämiseen. Tarkoitus on käynnistää vuonna 2019 Euroopan ensimmäinen ”ympäristövaikutteisia joukkovelkakirjalainoja” koskeva hanke.

Suomi siirtää kiertotaloutta aktiivisesti ylemmäs kansainvälisellä asialistalla: kaikkien aikojen ensimmäinen maailman kiertotalousfoorumi Helsingissä vuonna 2017 oli menestys ja innoituksen lähde Euroopan kiertotalousyhteisölle.

Syyskuussa 2018 julkaistu Muovitiekartta Suomelle on ensimmäinen askel kohti uutta, kestävästä muovitaloutta. Yli sadasta ehdotuksesta tässä etenemissuunnitelmassa

1 Euroopan komissio: [vuoden 2018 kiertotalouspaketti](#).

2 COM(2018) 29.

3 COM(2018) 29.

4 Euroopan komissio, 2017: [Erityiseurobarometri nro 468](#), ”Attitudes of European citizens towards the environment”.

5 Resurssituottavuudella tarkoitetaan bruttokansantuotteen (BKT) ja materiaalien kotimaan kokonaiskulutuksen välistä suhdetta.

6 Euroopan komissio: [Resurssituottavuus](#).

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

esitellään nyt joitakin keskeisiä toimia ratkaisujen löytämiseksi muovien aiheuttamiin haasteisiin.⁷

Tällä hetkellä kaikkiaan 71 707:stä EU:n ympäristömerkin saaneesta tuotteesta ja 2 167 lisenssistä EU:ssa yli 2 613 tuotetta ja 18 lisenssiä tulee Suomesta. Tämä kertoo näiden lisenssien korkeasta käyttöasteesta.⁸ Toisin kuin EU:n ympäristömerkkien rekisteröinnin kohdalla, Suomessa ei ole juurikaan järjestöjä, jotka osallistuisivat EU:n ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään (EMAS). EMAS on Euroopan komission kehittämä ensiluokkainen hallinnointiväline, jonka avulla yritykset ja muut organisaatiot voivat arvioida ympäristöhokkuuttaan, raportoida siitä ja parantaa sitä.⁹ Näiden EMAS-rekisteröintien kattavuus on Suomessa kaikesta huolimatta laaja yritysten runsaan osallistumisen takia.

Koulutus on tärkeässä osassa kehitettäessä kiertävyyteen liittyvää asiantuntemusta. Suomi tasoittaa tietä sisällyttämällä kiertävyyden opinto-ohjelmiin: Sitra tekee tällä hetkellä yhteistyötä 11 yliopiston, 14 ammattikorkeakoulun ja 12 ammattioppilaitoksen kanssa tuodakseen kiertävyyden osaksi korkea-asteen koulutusta. Suomen tavoite on kouluttaa 60 000 tulevaa kiertotalouden asiantuntijaa vuonna 2018.

Myös kunnat ovat aktiivisia kiertotalouden alalla. Fis (Suomen kestävät kunnat) on Suomen kuntien verkosto, joka on sitoutunut pyrkimään hiilineutraaliuteen ja jätteettömyyteen ja ylikulutuksen vähentämiseen vuoteen 2050 mennessä. Tällä hetkellä verkostoon kuuluu 11 kuntaa¹⁰.

Pk-yritykset ja resurssitehokkuus

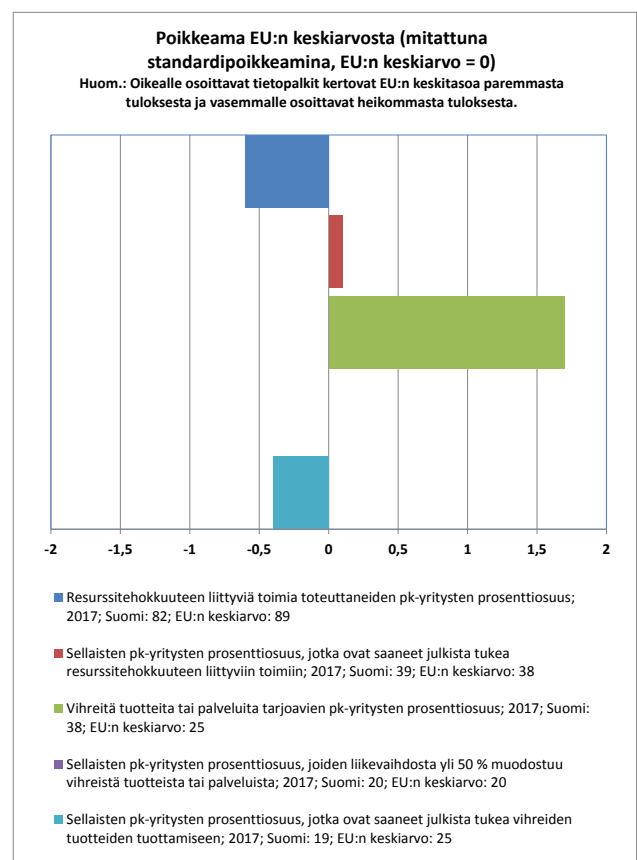
Suomalaiset pk-yritykset suoriutuivat EU:n keskiarvoa paremmin Small Business Act aloitteen⁷ ympäristöulottuvuudessa, mikä näkyy kaaviosta 2.

Verrattuna vuoteen 2013, jolloin sen suoritus oli samalla tasolla kuin EU:n keskiarvo, Suomi paransi asemaansa huomattavasti. Vihreitä tuotteita ja palveluita tuottavien yritysten lukumäärä kasvoi selvästi, ja samalla kasvoi julkista tukea saavien pk-yritysten osuus.

Resurssitehokkuuteen liittyviä toimenpiteitä toteuttavat yritykset saavat EU:n keskiarvoa enemmän julkista tukea. Sellaisten pk-yritysten prosenttiosuus, jotka ovat saaneet julkista tukea vihreiden tuotteiden tuottamiseen, on kuitenkin merkittävästi EU:n keskiarvoa pienempi.

Viimeisimmässä pk-yritysten resurssitehokkuutta ja vihreitä markkinoita koskevassa Eurobarometri-tutkimuksessa¹¹ yrityksiltä kysyttiin sekä niiden viime aikoina toteuttamista resurssitehokkuustoimista että uusista resurssitehokkuustoimista, joita ne aikoivat toteuttaa seuraavien kahden vuoden aikana. Eurobarometrissä verrattiin näitä vastauksia niihin, jotka annettiin samoihin kysymyksiin vuonna 2015. Viimeaikaisten investointien osalta suomalaiset yritykset ovat EU:n keskitasoa tai sen alapuolella, ja ne investoivat vähemmän kuin kaksi vuotta sitten. Myöskään tulevaisuudennäkymät eivät ole myönteiset, sillä harvemmat yritykset aikovat investoida kaikkiin ulottuvuuksiin.

Kaavio 2: Pk-yritysten ympäristötehokkuus¹²

Vain 22 prosenttia suomalaisyrityksistä (EU:n keskiarvo 22 prosenttia, vaihteluväli 3–38 prosenttia) luotti ulkoiseen tukeen toimitessaan resurssitehokkuuden lisäämiseksi. Niiden osalta yksityisen sektorin rahoituksesta ja neuvontapalveluista tuli merkittävämpää

11 Pk-yritysten resurssitehokkuutta ja vihreitä markkinoita koskeva Flash-Eurobarometri-tutkimus 456 tammikuulta 2018. Aihealueita oli kahdeksan: energian säästäminen, jätteen minimointi, materiaalien säästäminen, veden säästäminen, kierrättäminen käyttämällä materiaaleja uudelleen sisäisesti, tuotteiden suunnittelu niin, että niitä on helpompi huoltaa, korjata ja käyttää uudelleen, uusiutuvan energian käyttö sekä jättemateriaalien myynti muille yrityksille.

12 Euroopan komissio: [Vuoden 2018 SBA-tietosivu - Suomi](#), s. 13.

7 Suomen ympäristöministeriö: [Muovitiekartta Suomelle](#).

8 Euroopan komissio: [Tietoja ja lukuja ympäristömerkistä](#).

9 Euroopan komissio: [Ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmä](#).

10 [Suomen kestävät kunnat](#).

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

(41 prosenttia suomalaisyrityksistä käytti yksityisen sektorin rahoitusta, ja 43 prosenttia käytti yksityisen sektorin neuvontapalveluja). Julkisen sektorin neuvontapalvelujen ja rahoituksen käyttö kuitenkin väheni ja on EU:n keskitasolla eli noin 25 prosenttia. Yritysjärjestöiltä saatu neuvonta lisääntyi huomattavasti vuoteen 2015 verrattuna (21 prosentista 31 prosenttiin).

Resurssitehokkuuden lisäämiseksi 33 prosenttia suomalaisyrityksistä (suurin osuus kaikista maista verrattuna EU:n keskiarvoon, joka on 20 prosenttia) katsoo hyödylliseksi avun, joka koskee yritysten välisen yhteistyön parantamista toimialarajojen yli, 24 prosenttia (+7 prosenttia) mainitsee apurahat ja tuet hyödyllisinä, ja 23 prosenttia (ei muutosta) ilmoittaa neuvonnan olevan hyödyllistä.

Suomalaisyritysten resurssitehokkuuteen liittyvät tulokset ovat parantuneet huomattavasti muutaman viime vuoden aikana, mutta investoinnit ja tavoitteet näyttävät tasaantuneen.

Akateeminen huippuosaaminen esimerkiksi Aalto-yliopistossa ja paikalliset toimet kiertotalouden hyväksi, kuten Resurssiviisauts-hanke Jyväskylässä, tarjoavat tälle hyvän lähtökohdan.

Ekoinnovointi

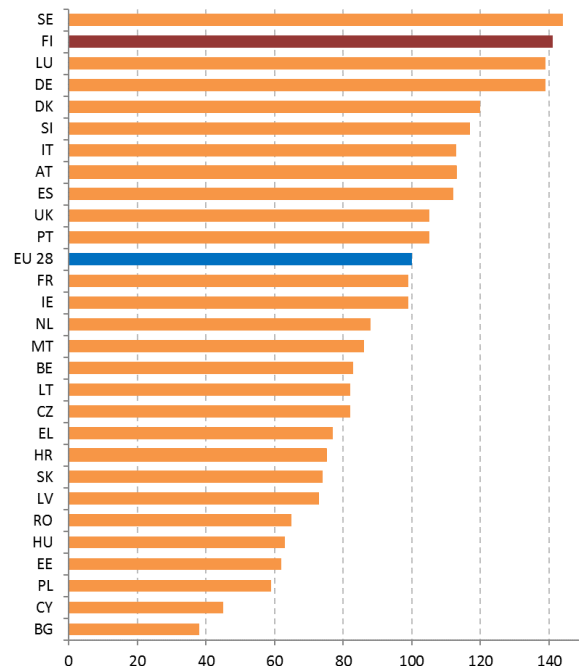
Suomi sijoittui kolmanneksi Euroopan innovaatioiden tulostaulussa vuonna 2018, ja sen tulos oli 2,8 prosenttiyksikköä parempi kuin vuonna 2010.¹³

Viimeisimmän ekoinnovaatioindeksin mukaan Suomi on yksi EU:n johtavista ekoinnovointimaista (ks. kaavio 3).

Suomessa aina ollut paljon ekoinnovointia; se on noussut vuonna 2014 saavuttamaltaan neljänneltä sijalta EU:ssa nykyiselle toiselle sijalle.

Vastaavasti voidaan katsoa, että Suomen poliittinen toimintaympäristö tukee ekoinnovointia. Viime vuosina on sovittu suuresta määrästä erilaisia toimintapolitiikkoja, toimintaohjeita ja poliittisia asiakirjoja, ja lopullisena tavoitteena on ollut tehdä Suomesta ekoinnovoinnin maailmanlaajuinen johtaja.

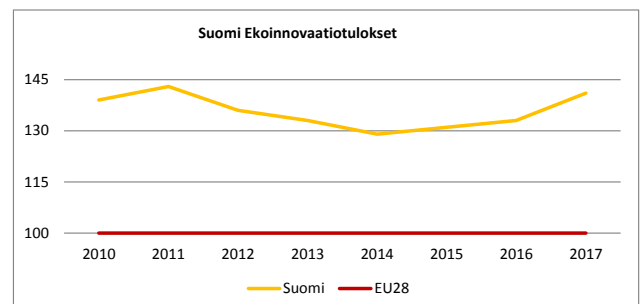
Kaavio 3: Ekoinnovaatioindeksi 2017 (EU=100)¹⁴

Yksi ekoinnovointia keskeisesti edistävästä tekijästä on Suomen erinomainen suoriutuminen kiertotalouden alalla. Arvioiden mukaan tämä hyödyttää Suomen kokonaiskansantaloutta vuoteen 2030 mennessä 2–3 miljardin euron arvonlisäpotentiaalin verran.¹⁵

Suomessa on jatkuvasti tapahtunut paljon ekoinnovointia; se on noussut vuonna 2014 saavuttamaltaan neljänneltä sijalta EU:ssa nykyiselle toiselle sijalle.

Kaavio 4: Suomen ekoinnovaatiotulokset

Vastaavasti voidaan katsoa, että Suomen poliittinen toimintaympäristö tukee ekoinnovointia. Viime vuosina on sovittu suuresta määrästä erilaisia toimintapolitiikkoja, toimintaohjeita ja poliittisia asiakirjoja, ja lopullisena tavoitteena on ollut tehdä Suomesta ekoinnovoinnin maailmanlaajuinen johtaja.

¹³ Euroopan komissio: [Euroopan innovaatioiden tulostaulu 2018](#), s. 15.

¹⁴ Euroopan komissio: [Ekoinnovoinnin seurantakeskus](#): Ekoinnovoinnin tulostaulu 2017.

¹⁵ Euroopan komissio, Ekoinnovoinnin seurantakeskus, maaprofiili 2016–2017: Suomi.

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

Yksi ekoinnovointia keskeisesti edistävästä tekijästä on Suomen erinomainen suoriutuminen kiertotalouden alalla. Arvioiden mukaan tämä hyödyttää Suomen kokonaiskansantaloutta vuoteen 2030 mennessä 2–3 miljardin euron arvonlisäpotentiaalin verran.¹⁶

Suomen osuus maailmanlaajuisista Cleantech-markkinoista ylittää yhden prosentin, mikä on noin kaksi kertaa Suomen panos maailmanlaajuiseen BKT:hen. Noin 68 prosenttia Suomessa toimivista Cleantech-yrityksistä on joko mikroyrityksiä tai pk-yrityksiä, joilla on alle 250 työntekijää.

Ekoinnovoinnin esteitä ovat i) muun kuin teknisen osaamisen puute, ii) riittämätön keskittyminen kansainvälistymiseen ja iii) liian vähäinen riskialttius suomalaisissa yrityksissä ja akateemisissa piireissä.

Hallitusohjelmassa vuosille 2015–2019 asetetaan uusia T&K-politiikan tavoitteita ja korostetaan erityisesti yliopistojen ja yritysten yhteistyön merkitystä. Uusia kasvualoja, joille nyt investoidaan, ovat muun muassa biotalous, puhtaat ja vihreät teknologiat, terveydenhoito ja digitalisaatio. Suomessa on viime vuosina leikattu huomattavasti T&K- ja T&I-rahoitusta, mikä on mahdollisesti jarruttanut alan toimijoiden kehittymistä.

Suomen viranomaiset ovat myös saaneet aikaan suuntauksen, jossa lisätään julkisia innovaatiohankintoja. Hallituksen kokonaisvaltainen tavoite on, että vuoteen 2019 mennessä 5 prosenttia kaikista julkisista hankinnoista kohdistetaan innovaatiohankintoihin.

Jätehuolto

Jätteiden muuttamista resurssiksi tukevat seuraavat toimet:

- i) EU:n jätelainsäädännön täysimääräinen täytäntöönpano jätehierarkioineen, jätteiden erilliskeräyksen varmistaminen, kaatopaikalle sijoittamisen vähentämistä koskevat tavoitteet yms.
- ii) syntyvien jätteiden asukaskohtaisen määrän ja absoluuttisen määrän vähentäminen and
- iii) energian talteenoton rajoittaminen pelkästään materiaaliin, jota ei voida kierrättää, ja kierrätettävissä tai talteen otettavissa olevan jätteen kaatopaikalle sijoittamisesta luopuminen vähitellen.

Tässä osiossa keskitytään yhdyskuntajätehuoltoon¹⁷, jolle on asetettu EU:n lainsäädännössä pakolliset kierrätystavoitteet¹⁸.

¹⁶ Euroopan komissio, Ekoinnovoinnin seurantakeskus, maaprofilili 2016–2017: Suomi.

¹⁷ Yhdyskuntajätteet koostuvat sekajätteestä ja erikseen kerätystä jätteestä kotitalouksista ja muista lähteistä silloin, kun jätteet ovat luonteeltaan ja koostumukseltaan samankaltaisia kuin kotitalousjätteet.

Suomessa syntyneen yhdyskuntajätteen määrä oli 510 kg asukasta kohti vuonna 2017, mikä on EU:n keskiarvon yläpuolella (487 kg vuodessa asukasta kohti vuonna 2017)¹⁹. Määrä on vaihdellut viime vuosina.

Kaavioon 5 on koottu eri tavoin käsitelty yhdyskuntajäte Suomessa kilogrammoina asukasta kohti. Kaavio osoittaa, että kaatopaikalle sijoittaminen on vähentynyt jatkuvasti vuodesta 2013 alkaen ja kierrätys lisääntynyt. Vuonna 2017 Suomessa poltettiin yli puolet (59 prosenttia) jätteestä, ja tällä tasolla on pysytty melko vakaasti vuodesta 2014 lähtien.

Kaatopaikalle sijoittamisen osuus on Suomessa yksi EU:n alhaisimmista (1 prosentti vuonna 2016) ja selvästi EU:n keskiarvon alapuolella (24 prosenttia).

Vuoden 2014 jälkeen yhdyskuntajätteen kierrätystä on saatu lisättyä huomattavasti eli 8 prosenttiyksikköä, ja sen osuus oli 41 prosenttia vuonna 2017 (kompostoinnin osuus oli 13 prosenttia). Tämä on hieman EU:n keskiarvon (46 prosenttia) alapuolella, kuten kaaviosta 6 näkyy. Lisäyksen syitä olivat i) Suomen keskittyminen erilliskeräykseen ympäristötietoisilla kaupunkialueilla, muun muassa kerrostaloissa, ii) panttijärjestelmä juomapakkauksille, iii) biojätteen erilliskeräyksen lisääminen vuodesta 2012 alkaen²⁰ ja iv) vuoden 2015 tietojen korjaaminen kaupallisten yritysten keräämän pahvin ottamiseksi mukaan (tämä aiheutti noin 7 prosentin osuuden lisäyksestä). Biohajoavan ja muun orgaanisen jätteen kaatopaikalle sijoittamisen kieltäminen sai aikaan merkittäviä investointeja jätteestä energiaa laitoksiin ja biojätteen keräykseen ja käsittelyyn.

Suomi on panostanut paljon kierrätysasteensa parantamiseen. Tästä edistyksistä huolimatta Suomi listattiin komission varhaisvaroituskertomuksessa²¹ yhtenä niistä jäsenvaltioista, joiden osalta on vaarana, että yhdyskuntajätteen kierrätykseen liittyvä 50 prosentin tavoite vuodelle 2020 jää täyttymättä²².

Tämän määritelmän soveltaminen ei rajoita sitä, miten jätehuoltoa koskeva vastuu on jaettu julkisten ja yksityisten sektorien välillä.

¹⁸ Ks. [direktiivin 2008/98/EY](#) 11.2 artikla. Tätä direktiiviä muutettiin vuonna 2018 [direktiivillä \(EU\) 2018/851](#), jossa asetettiin kunnianhimoisempia kierrätystavoitteita, joihin pyritään vuoteen 2035 mennessä.

¹⁹ Eurostat: [Yhdyskuntajäte ja käsittely, käsittelymenetelmän mukaan](#).

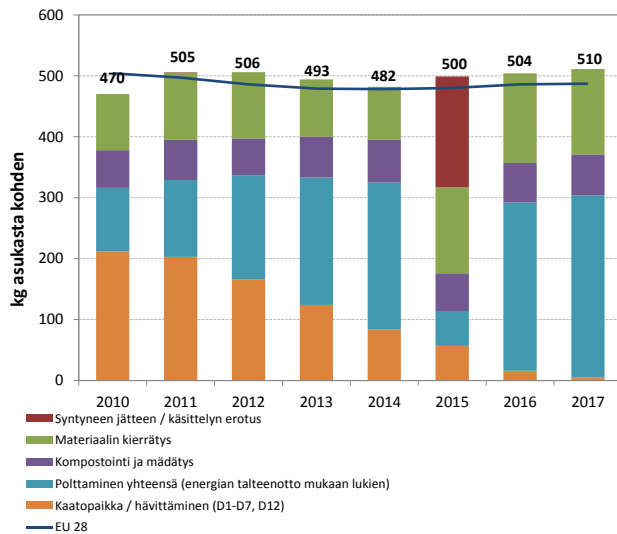
²⁰ Biojätettä on kerätty Suomessa erikseen 1990-luvulta saakka.

²¹ [SWD\(2018\) 417 final](#).

²² Suomi käyttää laskentamenetelmää 4.

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

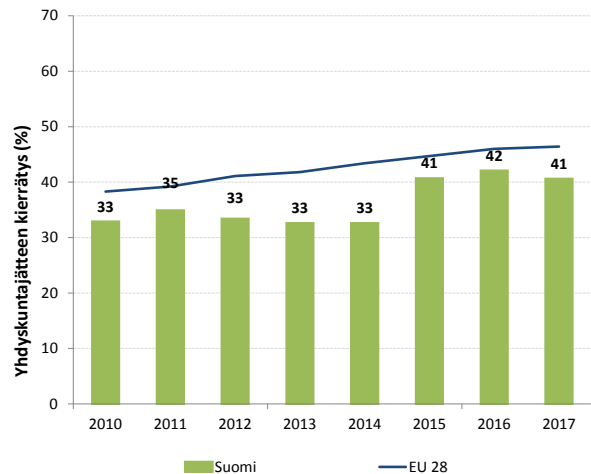
Kaavio 5: Eri tavoin käsitelty yhdyskuntajäte Suomessa 2010–2017²³

Suomi on osittain erittäin maaseutuvoittoista, ja näiden alueiden väestötiheys on alhainen. Keräys ei näillä alueilla ole ollut etusijalla, koska keräysmäärät ovat pieniä ja kiinteistöjen väliset etäisyydet suuria. Ovelta ovelle tapahtuvat kierrätyskeräykset esikaupunkialueilla eivät myöskään ole olleet etusijalla, koska laajennetun tuottajavastuun järjestelmät ovat olleet hajanaisia. Lisäksi kuntien tehtävät ja vastualueet ovat muuttuneet toistuvasti viime vuosina. Tämä on johtanut epävarmuuteen ja vähäisiin investointeihin.

Varhaisvaroituskertomuksessa esitettiin ensisijaisia tärkeimpiä toimia, joiden avulla Suomi voisi puuttua jäljellä oleviin täytäntöönpanon puutteisiin. Komissio suositteli ennen kaikkea, että Suomen pitäisi asettaa kunnille pakollisia kierrätystavoitteita, jotka ovat yhdenmukaisia kansallisten 50 prosentin tavoitteiden kanssa. Lisäksi se suositteli yhteistyön lisäämistä tuottajavastuujärjestöjen, kuntien ja keräysyritysten välillä tehokkuussäästöjen edistämiseksi ja hajanaisuuden vähentämiseksi. Sen varmistamiseksi, että loppukäsittelyn ja energian talteenoton kustannukset ovat riittävän suuret kierrätykseen kannustamiseksi, tarvitaan myös taloudellisten välineiden merkittävämpää painottamista. Komissio totesi, että Suomen pitäisi ottaa käyttöön jätteen lajittelua koskevia lisävaatimuksia, muun muassa vaatimus lajitella yritysten jätteet sekä ovelta ovelle toimivat kierrätyspalvelut.

Kaavio 6: Yhdyskuntajätteen kierrätysaste 2010–2017²⁴

Jätehuoltoon tehtävissä investoinneissa olisi asetettava etusijalle jätteen syntymisen ehkäisemistä koskevat hankkeet, muun muassa uudelleenkäyttöhankkeet ja tiedotus. Muita mahdollisuuksia olisivat niin sanotut Pay-As-You-Throw-järjestelmät ("maksaa itse omat jätekustannuksesi"), erilliskeräys, erityisesti kotona tapahtuvan jätteen lajittelun ja kotien ulkopuolisen erilliskeräyksen (kierrätyskeskusten tai yleisten jäteasemien) parantamiseksi, erilliskerätyn jätteen lajittelulaitokset sekä kierrätysinfrastruktuuri kuivia ja märkiä kierrätysmateriaaleja varten. Myös biojätteen kerääminen ja käsittely pitäisi asettaa etusijalle. Lisäksi ratkaisevan tärkeitä olisivat hankkeet, joissa parannetaan jätetietoraportointia ja laajennettua tuottajavastuuta, samoin kuin kuntien valmiuksia kehittävätkin hankkeet tarvittavien jätehuoltouudistusten toteuttamiseksi.

Huolimatta näistä toimista, jotka on toteutettava lyhyellä aikavälillä, Suomen on myös tehtävä enemmän noudattaakseen vuoden 2020 jälkeistä aikaa koskevia kierrätystavoitteita²⁵. Tämä vaatii erityisesti toimia yhdyskuntajätteen polttamisen vähentämiseksi.

Ensisijaiset toimet vuonna 2019

- Otetaan käyttöön uusia politiikan välineitä, muun muassa taloudellisia välineitä, ennaltaehkäisyn edistämiseksi ja jotta uudelleenkäytöstä ja kierrätyksestä tulee taloudellisesti kannattavampaa. Vähennetään vastualueiden hajanaisuutta laajennetun tuottajavastuun järjestelmissä ja parannetaan niiden toimintaa.

²⁴ Eurostat: [Yhdyskuntajätteen kierrätysaste](#).

²⁵ [Direktiivillä \(EU\) 2018/851](#), [direktiivillä \(EU\) 2018/852](#), [direktiivillä \(EU\) 2018/850](#) ja [direktiivillä \(EU\) 2018/849](#) muutetaan aiempaa lainsäädäntöä ja asetetaan kunnianhimoisempia kierrätystavoitteita, joihin pyritään vuoteen 2035 mennessä. Nämä tavoitteet otetaan huomioon arvioitaessa edistystä tulevissa ympäristölainsäädännön täytäntöönpanoraporteissa.

²³ Eurostat: [Yhdyskuntajäte, jätteenkäsittelyoperaation mukaan](#).

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

- Siirretään pois polttamisjärjestelmistä jätteet, jotka voidaan käyttää uudelleen tai kierrättää.
- Asetetaan kunnille pakollisia kierrätystavoitteita ja siirretään vastuuta takaisin kunnille. Määrätään seuraamuksia noudattamatta jättämisestä. Otetaan käyttöön erilliskeräyspalveluja koskevia pakollisia vähimmäisvaatimuksia.

Ilmastomuutos

EU on sitoutunut toteuttamaan kunnianhimoisia ilmastotoimia kansainvälisesti sekä EU:ssa, koska se on ratifioinut Pariisin ilmastopöytäkirjan 5. lokakuuta 2016. EU:n tavoite on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä 20 prosenttia vuoteen 2020 mennessä ja vähintään 40 prosenttia vuoteen 2030 mennessä, vuoden 1990 tasoon verrattuna. EU:n pitkän aikavälin tavoite on vähentää päästöjä 80–95 prosenttia vuoteen 2050 mennessä, osana kehittyneiden maiden ryhmänä vaatimia toimia. Ilmastomuutoksen haitallisiin vaikutuksiin sopeutuminen on erittäin tärkeää, jotta voidaan lieventää sen jo näkyvissä olevia vaikutuksia ja parantaa valmistautumista tuleviin vaikutuksiin ja niiden sietokykyä.

EU:n päästökauppajärjestelmä kattaa kaikki suuret kasvihuonekaasupäästöjen aiheuttajat EU:n teollisuudessa sekä energia- ja ilmailualoilla. Päästökauppajärjestelmää sovelletaan kaikissa jäsenvaltioissa, ja sen vaatimusten noudattamisaste on hyvin korkea. Laitokset kattavat joka vuosi noin 99 prosenttia päästöistään tarvittavalla määrällä lupia.

Niiden päästöjen osalta, joita EU:n päästökauppajärjestelmä ei kata, jäsenvaltioilla on sitovia kansallisia tavoitteita, jotka kuuluvat taakanjakolainsäädännön soveltamisalaan. Suomen päästöt olivat vuosina 2013–2015 aina pienemmät kuin sen vuotuinen päästokiintiö, mutta vuonna 2016 päästöt olivat vuotuista päästokiintiötä suuremmat. Alustavien tietojen mukaan vuoden 2017 päästöt ylittivät vuotuisen päästokiintiön 2 prosenttiyksiköllä. Vuoden 2020 osalta Suomen kansallinen tavoite EU:n taakanjakopäätöksen mukaan on vähentää päästöjä 16 prosenttia vuoden 2005 tasoon verrattuna. Vuoden 2030 osalta Suomen kansallinen tavoite EU:n taakanjakoasetuksen mukaan on vähentää päästöjä 39 prosenttia vuoden 2005 tasoon verrattuna. Suomi on arvioinut, että ilman lisätoimenpiteitä se saattaa jäädä vuoden 2020 tavoitteestaan 1 prosenttiyksikön ja vuoden 2030 tavoitteestaan 17 prosenttiyksiköksi.

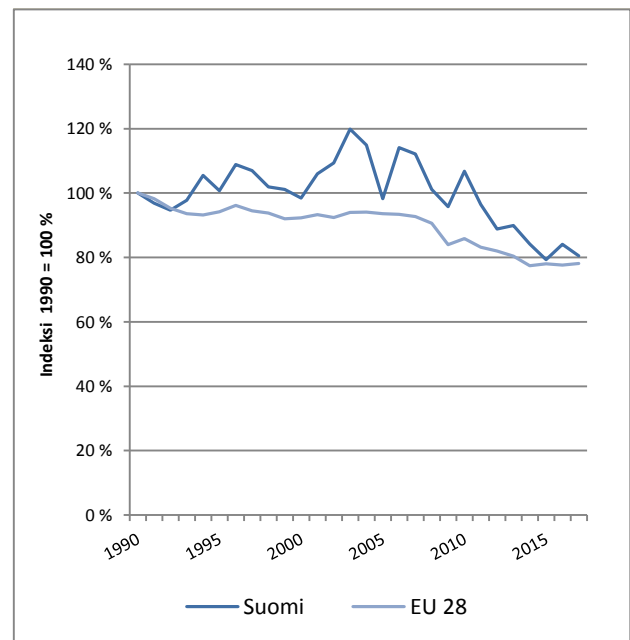
Suomen kansallisen energia- ja ilmastosuunnitelman laadinnan perustana olivat valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030 (syyskuu 2016), keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma (syyskuu 2017) ja muut asiaan liittyvät

asiakirjat. Suomen pitkän aikavälin tavoite on tulla hiilineutraaliksi yhteiskunnaksi vuosisadan puolivälin mennessä. Suomi aikoo laatia hiilineutraaliuden saavuttamiseksi pitkän aikavälin strategian, joka ulottuu vuoteen 2050. Strategia on tarkoitus saada viimeisteltyä vuoden 2019 aikana.

Liikenne aiheuttaa lähes neljänneksen Euroopan kasvihuonekaasupäästöistä ja on tärkein ilmansaasteiden aiheuttaja kaupunkialueilla. Suomen liikennepäästöt kasvoivat 3 prosenttia vuodesta 2013 vuoteen 2016.

F-kaasusetuksen mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava koulutus- ja sertifiointiohjelmia, otettava käyttöön seuraamuksia koskevia sääntöjä ja ilmoitettava näistä toimenpiteistä komissiolle vuoteen 2017 mennessä. Suomi on ilmoittanut komissiolle molemmista toimenpiteistä.

Kaavio 7: Muutos kasvihuonekaasujen kokonaispäästöissä vuosina 1990–2017 (1990=100 %)²⁶.

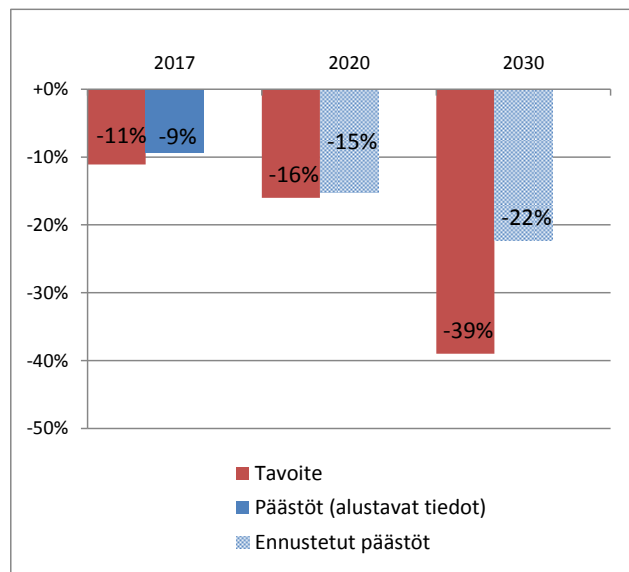
Kasvihuonekaasupäästöt ja metsistä ja maataloudesta peräisin olevat poistumat lasketaan Kiotoon pöytäkirjan mukaisesti. Kiotoon pöytäkirjan mukaisesti ilmoitettujen määrien mukaan Suomen nettopoistumat olivat vuosina 2013–2016 keskimäärin -49,2 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia. Tältä osin Suomen panos EU-28:n -384,4 miljoonan hiilidioksidiekvivalenttitonnin vuotuisen keskimääräiseen nieluun on 12,8 prosenttia. Saman kauden tilitykset osoittavat keskimäärin

²⁶ Euroopan unionin vuotuinen kasvihuonekaasuinventaario 1990–2016 ([Euroopan ympäristökeskuksen kasvihuonekaasutiedot](#)). Väliaikaiset arviot kasvihuonekaasupäästöistä vuonna 2017. Arvioitu EU:n kasvihuonekaasuinventaario 2017 (Euroopan ympäristökeskus). Jäsenvaltioiden kansalliset ennusteet, Euroopan ympäristökeskuksen tarkistamat.

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

0,8 miljoonan hiilidioksidiekvivalenttitonin nettodebet-saldon, mikä vastaa -0,7 prosentin negatiivista panosta EU-28:n -115,7 miljoonan hiilidioksidiekvivalenttitonin tilitettyyn nieluun. Suomi on yksi kuudesta EU:n jäsenvaltiosta, joiden nettosaldo on debet-puolella tässä alustavassa tilityksessä. Suomi on yksi kahdeksasta EU:n jäsenvaltiosta, jotka ylittävät 3,5 prosentin päästökaton suhteessa perusvuoden (1990) päästöihin.²⁷

Kaavio 8: Suomen tavoitteet ja päästöt taakanjakopäätöksen ja taakanjakoasetuksen mukaan²⁸.

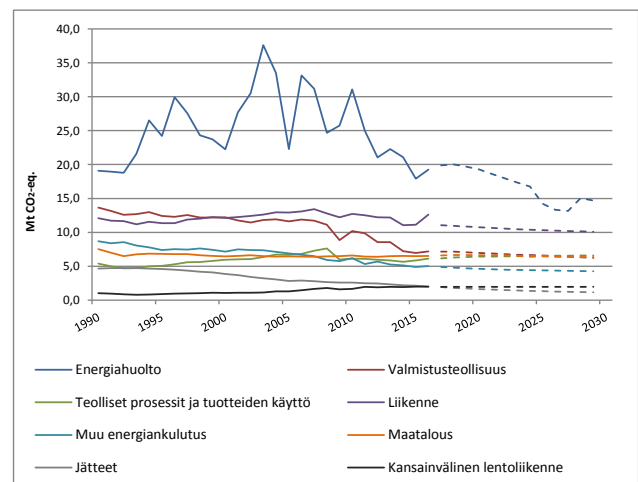

Vuonna 2013 hyväksytyn ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevan EU:n strategian mukaan Euroopasta on tarkoitus tehdä ilmastonmuutosta paremmin kestävä edistämällä jäsenvaltioiden toimia, parantamalla päätöksenteon tietopohjaa ja edistämällä sopeutumista keskeisillä haavoittuvilla aloilla. Noudattamalla johdonmukaista lähestymistapaa ja parantamalla koordinoitua EU pyrkii parantamaan kaikkien hallinnon tasojen valmistautumista ja valmiuksia vastata ilmastonmuutoksen vaikutuksiin.

Suomessa hyväksyttiin vuonna 2005 kansallinen sopeutumisstrategia laajemman kansallisen energia- ja ilmastostrategian itsenäisenä osana. Kansallisen sopeutumisstrategian tarkistaminen vuonna 2014 johti uuden kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevan kehysten julkaisemiseen. Kehys tunnetaan nimellä Kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumis suunnitelma 2022. Sopeutumis suunnitelman keskeinen periaate on ilmastonmuutokseen sopeutumisen ottaminen osaksi kaikkien toimialojen ja

toimien tavanomaista suunnittelua, toimeenpanoa ja kehittämistä. Sopeutumis suunnitelman toimeenpanoa seuraamaan ja arvioimaan on nimetty kansallinen seurantaryhmä, johon kuuluu edustajia asianomaisista ministeriöistä, tutkimuslaitoksista, alueellisista ja paikallisista elimistä ja toimijoista. Seurannan tueksi on kehitetty indikaattoreita, jotka liittyvät ihmisten terveyteen kohdistuviin riskeihin ja tulvariskialueilla toteutettuihin sopeutumistoimenpiteisiin. Indikaattorien pohjalta julkaistiin raportti vuonna 2017.

Kaavio 9: Kasvihuonekaasupäästöt toimialoittain (Mt CO₂ ekv.) Historialliset tiedot 1990–2016. Ennusteet 2017–2030²⁹.

Päästöoikeuksien huutokaupoista EU:n päästökauppajärjestelmässä vuosina 2013–2016 saadut tulot olivat yhteensä 295 miljoonaa euroa. Huutokauppataloista 43 prosenttia on käytetty ilmasto- ja energiatarkoituksiin.

Ensisijaiset toimet vuonna 2019

Tämä raportti ei sisällä ilmastotoimiin liittyviä ensisijaisia toimia, koska komission on ensin arvioitava kansalliset energia- ja ilmastosuunnitelmaluonnokset, jotka jäsenvaltioiden oli lähetettävä vuoden 2018 loppuun mennessä. Näiden suunnitelmien oletetaan lisäävän energia- ja ilmastopolitiikkojen johdonmukaisuutta, ja niistä voisi siten tulla hyvä esimerkki siitä, miten voidaan yhdistää toimialakohtaiset toimintapolitiikat muihin toisiinsa liittyviin aiheisiin, kuten maatalous-luonto-vesi ja liikenne-ilma-terveys.

²⁷ COM(2018) 716 final: and SWD(2018) 453 final.

²⁸ Väliaikaiset arviot kasvihuonekaasupäästöistä vuonna 2017. Arvioitu EU:n kasvihuonekaasuinventaario 2017 (Euroopan ympäristökeskus). Jäsenvaltioiden kansalliset ennusteet, Euroopan ympäristökeskuksen tarkistamat.

²⁹ Euroopan unionin vuotuinen kasvihuonekaasuinventaario 1990–2016 (Euroopan ympäristökeskuksen kasvihuonekaasutiedot). Väliaikaiset arviot kasvihuonekaasupäästöistä vuonna 2017. Arvioitu EU:n kasvihuonekaasuinventaario 2017 (Euroopan ympäristökeskus). Jäsenvaltioiden kansalliset ennusteet, Euroopan ympäristökeskuksen tarkistamat.

2. Suojellaan, säilytetään ja parannetaan luonnonpääomaa

Luonto ja luonnon monimuotoisuus

Luonnon monimuotoisuutta koskevan EU:n strategian toimilla pyritään pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden katoaminen EU:ssa vuoteen 2020 mennessä. Se edellyttää lintu- ja luontotyyppidirektiivien täysimääräistä täytäntöönpanoa, jotta voidaan saavuttaa suojeltujen lajien ja luontotyyppien suotuisa suojelun taso. Se edellyttää myös sitä, että maa- ja metsätalousalat auttavat ylläpitämään ja parantamaan luonnon monimuotoisuutta.

Luonnon monimuotoisuutta koskeva strategia

Suomella on kattava luonnon monimuotoisuutta koskeva strategia vuosille 2014–2020, ja sen toimintasuunnitelma vuosille 2013–2020³⁰ kattaa monia luontodirektiivien täytäntöönpanon kannalta merkityksellisiä aiheita.

Natura 2000 -alueiden yhtenäisen verkoston luominen

Lintu- ja luontotyyppidirektiiveissä vaaditaan jäsenvaltioita luomaan Natura 2000 alueiden yhtenäinen kansallinen verkosto. Komissio arvioi tämän vaatimuksen noudattamista erikseen jokaisen jäsenvaltioiden alueella esiintyvän lajin ja luontotyyppien osalta. Tämän arvion viimeisimmän päivityksen komissio teki Euroopan ympäristökeskuksen avustuksella. Tämän viimeisimmän päivityksen perusteella Suomen lintu- ja luontotyyppidirektiivien mukaisen Natura 2000 maa-alueiden verkoston katsotaan nyt olevan valmis.

Vuoden 2017 lopulla Suomessa oli 468 lintudirektiivin mukaista erityistä suojelualuetta ja 1 721 luontotyyppidirektiivin mukaista yhteisön tärkeänä pitämää aluetta. Päällekkäisyyksien takia Suomessa on yhteensä 1 865 Natura 2000 meri- ja maa- aluetta, joista 87 sijaitsee Ahvenanmaalla. Verkoston maa-alueet kattavat 14,45 prosenttia Suomen pinta-alasta (EU:n keskiarvo on 18,17 prosenttia). Erityiset suojelualueet kattavat 7,3 prosenttia (EU:n keskiarvo 12,4 prosenttia) ja yhteisön tärkeinä pitämät alueet 14,4 prosenttia (EU:n keskiarvo 13,9 prosenttia).

Natura 2000 -alueiden osoittaminen ja suojelutavoitteiden ja -toimenpiteiden asettaminen

Yhteisön tärkeinä pitämien alueiden verkoston riittävyyttä Suomessa esiintyvien liitteessä II mainittujen lajien ja liitteessä I mainittujen luontotyyppien osalta

koskevan arvioinnin³¹ perusteella Suomen Natura 2000 verkoston katsotaan olevan valmis Alppi-vyöhykkeellä ja lähes valmis boreaalisella ja Itämeren vyöhykkeellä. Yhteisön tärkeinä pitämien alueiden verkoston meriin liittyvien osien osoittamisessa on kuitenkin puutteita, kuten kaaviosta 5³² näkyy.

Prosessi, jossa alueita osoitetaan erityisiksi suojelualueiksi, on lähes valmis, Ahvenanmaata lukuun ottamatta.

Ahvenanmaan itsehallintoalueen, jolla Natura 2000 alueiden oikeudellinen kehys ja hallintavälineet on vielä vakiinnutettava, ulkopuolella Suomi on kehittänyt uuden suunnittelu- ja seurantajärjestelmän suojelualueitaan

31 Komissio arvioi jokaisen jäsenvaltion osalta, ovatko luontotyyppidirektiivin liitteissä I ja II mainitut lajit ja luontotyyppit riittävästi edustettuina jo osoitetuilla alueilla. Tämä ilmaistaan niiden lajien ja luontotyyppien prosenttiosuutena, joiden osalta on osoitettava lisäalueita kyseisen maan verkoston saattamiseksi valmiiksi. [Tämän hetkiset tiedot](#), jotka arvioitiin vuosina 2014–2015, kuvaavat tilannetta joulukuuhun 2013 mennessä.

32 Kaavion 5 prosenttiosuudet viittaavat prosenttiosuuksiin arvioiden kokonaismäärästä (yksi arvio kattaa yhden lajin tai yhden luontotyyppin tietyllä luonnonmaantieteellisellä alueella jäsenvaltiossa); jos jotain luontotyyppiä tai lajia esiintyy useammalla kuin yhdellä luonnonmaantieteellisellä alueella tietyssä jäsenvaltiossa, yksittäisiä arviointeja on yhtä monta kuin luonnonmaantieteellisiä alueita, joilla kyseistä lajia tai luontotyyppiä esiintyy tässä jäsenvaltiossa.

30 Suomen tasavalta: [Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategia ja sen toimintasuunnitelma](#).

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

varten. Järjestelmä sisältää erityisen määräaikaisen arvioinnin Natura 2000 alueiden luontotyyppien ja lajien suojelun tasosta. Hoitosuunnitelmat on yhdistetty järjestelmään. Koska 80 prosenttia Natura 2000 alueista on valtion omistuksessa, useimpia Suomen Natura 2000 alueista hoitaa yksi valtion omistama organisaatio, Metsähallitus, joka vastaa valtion maiden ja vesien käytöstä.

Luontoon liittyvien valitusten ja rikkomusten määrä on Suomessa vähäinen. Useimmat valitukset ja rikkomukset liittyvät 9 artiklan (lintudirektiivi) ja 16 artiklan (luontotyyppidirektiivi) mukaisiin poikkeuksiin.

Vuoden 2017 ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arvioinnissa viitattiin viimeisimpään luontotyyppien ja lajien suojelun tasoa koskevaan kertomukseen; seuraavassa ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arvioinnissa voidaan käyttää uusia tietoja.

Suomen alueella esiintyvistä lajeista on hyvät tiedot. Suomessa elävistä 45 000 lajista uhanalaisuuden arvioiminen on ollut mahdollista yli 21 000 lajin kohdalla. Johtopäätös on se, että kymmenesosa Suomessa arvioituista lajeista on uhanalaisia.

Uusimman lintujen punaisen listan (2015)³³ mukaan 245 lintulajista 36 prosenttia on *uhanalaisia*, 9 prosenttia *silmälläpidettäviä* ja 55 prosenttia *elinvoimaisia*. Kohdennetuilla suojelutoimilla on saatu aikaan tuloksia, mikä näkyy maa- ja merikotkien, valkoselkätikkojen ja muuttohaukkojen kannan elpymisenä. Toisaalta yleisten metsälintujen vähentyminen Etelä-Suomen hoidetuista metsistä on herättänyt viime aikoina huolta. Nisäkkäiden punaiseen listaan (2015) liittyvä arviointi osoittaa, että naali on *äärimmäisen uhanalainen* laji ja saimaannorppa, ahma, susi ja ripsisiippa ovat *uhanalaisia* lajeja. Metsäjänis ja saukko eivät kuitenkaan enää ole *uhanalaisia*. Lintujen kohdalla merkittävimpiä uhkia ovat pesimisalueilla, muuttoreiteillä ja talvehtimispaikoilla tapahtuvat muutokset. Nisäkkäiden kohdalla merkittävimpiä uhkia ovat metsästys (myös laiton

metsästys), ilmastonmuutos ja pieniin kantoihin liittyvät satunnaiset tekijät.

Suomen pinta-alasta noin 78 prosenttia on metsämaata. Metsäalasta on kuitenkin vain noin 9 prosenttia suojeltu tiukasti kaikilta metsätalouden toimenpiteiltä, ja suurin osa suojelualueista sijaitsee Pohjois-Suomessa. Suomi pyrkii tällä hetkellä kunnianhimoiseen biotaloustavoitteeseen, johon liittyy myös puutavaran käytön lisääminen.

Edistyminen lajien ja luontotyyppien suotuisan suojelun tason säilyttämisessä tai ennalleen saattamisessa

Jäsenvaltiot raportoivat molempien direktiivien täytäntöönpanoon liittyvästä edistyksestä kuuden vuoden välein. Siksi vuoden 2017 ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arvioinnin jälkeen ei ole saatu uusia tietoja luontotyyppien ja lajien suojelun tasosta eikä edistymisestä Suomessa esiintyvien lajien ja luontotyyppien suojelun tason parantamisessa.

Kun otetaan huomioon Suomen metsäpeite, on kaiken kaikkiaan todettava, että metsä- ja suoalueisiin liittyvien lajien ja luontotyyppien suotuisaa suojelun tasoa ei saavuteta, jos kaupallisessa metsätaloudessa ei pyritä paremmin luonnon monimuotoisuuteen liittyviin tavoitteisiin, myös Natura 2000 verkoston ulkopuolella. Esimerkiksi pesimäkauden aikana toteutettavan puunkaadoon oikeudellista kehystä on ehkä mukautettava, jotta voidaan ottaa paremmin huomioon lajien tarpeet ja EU:n oikeudelliset vaatimukset. On myös tunnustettu tosiasia, että on ryhdyttävä toimiin rinnakkaiselon mahdollistamiseksi joidenkin suojeltujen lajien kanssa. Tämä koskee esimerkiksi joitakin suurpetoja ja joitakin lintulajeja, jotka rakentavat suuria yhdyskuntia. Tämä takaa niiden suojelun tason parantumisen tai säilyttämisen pitkällä aikavälillä.

Ensijaiset toimet vuonna 2019

- Saatetaan valmiiksi Natura 2000 -verkoston alueiden osoittaminen, etenkin merialueiden osalta, määritetään tarvittavat suojelutoimenpiteet kaikkien alueiden osalta, myös Ahvenanmaalla, ja varmistetaan, että niiden avulla säilytetään/saavutetaan uudelleen yhteisön tärkeinä pitämien lajien ja luontotyyppien suotuisa suojelun taso niiden luontaisella esiintymisalueella.
- Sisällytetään luonnon monimuotoisuuteen liittyvät aiheet paremmin muihin politiikkoihin ja edistetään parempaa viestintää toimijoiden välillä.
- Laaditaan strategia yhdessä metsäalan kanssa sen varmistamiseksi, että metsäala sisällyttää toimintaansa paremmin luonnon monimuotoisuuteen liittyvät tavoitteet, myös Natura 2000 alueiden ulkopuolella.

33 IUCN: [Uhanalaisten lajien luettelo](#).

Ekosysteemien ja ekosysteemipalvelujen ylläpito ja ennallistaminen

Luonnon monimuotoisuutta koskevan EU:n strategian tarkoitus on ylläpitää ja ennallistaa ekosysteemejä ja ekosysteemipalveluja sisällyttämällä vihreä infrastruktuuri aluesuunnitteluun ja ennallistamalla vähintään 15 prosenttia heikentyneistä ekosysteemeistä vuoteen 2020 mennessä. Vihreää infrastruktuuria koskevalla EU:n strategialla edistetään vihreän infrastruktuurin sisällyttämistä asiaan liittyviin suunnitelmiin ja ohjelmiin.

EU on antanut ohjeita vihreän ja sinisen infrastruktuurin laajemmasta hyödyntämisestä Suomessa³⁴ ja lisännyt maakohtaisen sivun luonnon monimuotoisuutta käsittelevään eurooppalaiseen BISE-tietojärjestelmään³⁵. Näistä tiedoista on hyötyä myös vuoteen 2020 ulottuvan luonnon monimuotoisuutta koskevan EU:n strategian loppuarvioinnissa.

Vihreää infrastruktuuria sisällytetään toimialakohtaisten ja integroivien välineiden avulla. Toimialakohtaisia välineitä ovat maataloutta, metsätaloutta, kaivostoimintaa, maa-aineksen louhintaa ja vesivarojen hyödyntämistä koskevat säädökset. Integroivia välineitä käytetään aluesuunnittelun ja vaikutustenarviointimenettelyjen yhteydessä.

Suomen luonnon monimuotoisuutta koskeva strategia ja toimintasuunnitelma vuodelle 2020 muodostavat perustan Suomen vihreää infrastruktuuria koskevalle politiikalle, ja niissä määritetään toimenpiteitä vihreän infrastruktuurin sisällyttämiseksi aluesuunnitteluun. Useat luonnon monimuotoisuuteen ja vihreään infrastruktuuriin liittyvät tavoitteet ovat osa maankäyttö- ja rakennusasetusta³⁶ ja kansallisia maankäyttöohjeita. Vuonna 2012 hyväksyttiin soiden ja turvemaiden kestävää ja vastuullista käyttöä koskeva kansallinen strategia³⁷, jolla turvemaiden hyödyntämistä ohjataan jo ojitetuille alueille. Vihreää infrastruktuuria sisällytetään metsätalous- ja maisemasuunnitteluun myös ekosysteemilähtöisten luonnonvarasuunnitelmien ja maisemaekologisten suunnitelmien avulla.

EnRoute-hanke (2017–2018), johon Helsingin kaupunki on liittynyt, tarjoaa mahdollisuuksia tehdä vihreästä infrastruktuurista olennainen osa kaupunkipolitiikkaa ja

kaupungin hallintoa. SustainBaltic-hankkeessa (2016–2018)³⁸, joka koskee meri- ja rannikkopolitiikkaa, keskitytään sellaisten integroidun rannikkoalueiden hallinnan suunnitelmien laatimiseen, jotka säilyttävät ihmisten ja ekologisia verkostoja. Terveystieteiden alalla Suomi on kehittänyt luontopohjaisia ehkäiseviä toimenpiteitä haavoittuvassa asemassa olevien yhteiskuntaryhmien hyvinvoinnin lisäämiseksi.

Tulevaisuudessa luontotyyppien korvauskauppa voi Suomessa auttaa suojelemaan luonnon monimuotoisuutta ja korvaamaan menetyksiä. "Suomen habitaattipankki" -hankkeessa (2016–2017)³⁹ analysoitiin, kehitettiin ja pilotoitiin ekologisen kompensaation periaatteita. Hankkeessa pyrittiin kehittämään uusi markkinaperusteinen mekanismi luonnon monimuotoisuuden säilyttämiselle nykyisen poliittisten välineiden yhdistelmän täydentämiseksi. Habitaattipankki toimii välittäjänä ekologista kompensaatiota tarvitsevien ja tarjoavien toimijoiden välillä.

Vihreään infrastruktuuriin liittyviä toimia rahoitetaan luonnon monimuotoisuutta ja luonnonsuojelua koskevilla välineillä ja toimialakohtaisilla välineillä sekä EU:n rahoitusvälineiden yhdistelmällä. Luonnon monimuotoisuuden rahoituksessa arvioidaan kuitenkin olevan rahoitusvajetta. Arvioiden mukaan tarvitaan esimerkiksi 46 miljoonan euron lisärahoitus vuosittain luonnon monimuotoisuutta koskevan kansallisen toimintasuunnitelman (2016–2020) panemiseksi täytäntöön.

Vihreän infrastruktuurin sisällyttämiseen päätöksentekoon liittyy edelleen haasteita. Ne liittyvät poliittiseen sitoutumiseen, politiikan johdonmukaisuuteen ja toimialojen väliseen koordinointiin, sillä käytössä ei ole toimintapolitiikan välineitä, joiden avulla voitaisiin toteuttaa järjestelmällisiä ja kokonaisvaltaisia toimia vihreän infrastruktuurin säilyttämiseksi ja parantamiseksi. Vihreää infrastruktuuria voitaisiin sisällyttää päätöksentekoon hyödyntämällä tehokkaammin ja järjestelmällisemmin saatavilla olevia välineitä, kuten maankäytön suunnittelua. Tämä edellyttää kuitenkin enemmän tiedonjakoa ja vuoropuhelua viranomaisten välillä, vahvempaa tietopohjaa ja seurantajärjestelmien kehittämistä.

Suomea kannustetaan jatkamaan toimiaan, jotka liittyvät vihreän ja sinisen infrastruktuurin hyödyntämiseen ja niiden saattamiseen olennaiseksi osaksi muita politiikkoja, yhdenmukaisesti ekosysteemien ja niiden tuottamien palvelujen kartoittamisen ja arvioinnin

34 Euroopan komissio: [Vihreää infrastruktuuria koskevan strategian arviointikertomuksen suositukset ja EU:n ohjeet strategisesta kehyksestä, jolla tuetaan EU:n tason vihreän ja sinisen infrastruktuurin käyttöä.](#)

35 [Luonnon monimuotoisuutta käsittelevä eurooppalainen tietojärjestelmä.](#)

36 Suomi: [Maankäyttö- ja rakennusasetus.](#)

37 Suomi: [Soiden ja turvemaiden kestävän ja vastuullisen käytön ja suojelun kansallinen strategia.](#)

38 Turun yliopisto: [EU-hanke SustainBaltic.](#)

39 Suomen ympäristökeskus: [Suomen habitaattipankki.](#)

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

(MAES) kehyyksen kanssa. Lisäksi sitä kannustetaan ottamaan huomioon vihreää infrastruktuuria koskevan strategian arviointikertomuksen suositukset ja hyödyntämään täysimääräisesti EU:n ohjeita strategisesta kehiksestä, jolla tuetaan EU:n tason vihreän ja sinisen infrastruktuurin käyttöä.⁴⁰ Suomea kehoitetaan toimittamaan säännöllisiä päivityksiä vihreään infrastruktuuriinsa liittyvästä kehiksestä vihreän infrastruktuurin maakohtaisella sivullaan BISE-tietojärjestelmässä⁴¹. Näitä tietoja hyödynnetään myös vuoteen 2020 ulottuvan luonnon monimuotoisuutta koskevan EU:n strategian loppuarvioinnissa, joka toimitetaan neuvostolle ja Euroopan parlamentille vuonna 2020.

Suomea kehoitetaan toimittamaan tietoa edistymisestä luonnon monimuotoisuutta koskevan EU:n strategian toimen 6a mukaisessa ennallistamista koskevien painopisteiden asettamisessa. Lisäksi sitä pyydetään raportoimaan muista strategisista lähestymistavoista, jotka koskevat ennallistamista tai mitä tahansa käytännön täytäntöönpanoon liittyvää.

Luonnonpääoman arvioiminen

Luonnon monimuotoisuutta koskevassa EU:n strategiassa kehoitetaan jäsenvaltioita kartoittamaan ja arvioimaan kansallisella alueellaan olevien ekosysteemien ja ekosysteemipalvelujen⁴² tilaa vuoteen 2014 mennessä, arvioimaan kyseisten palvelujen taloudellista arvoa ja sisällyttämään nämä arvot kirjanpito- ja raportointijärjestelmiin EU:n ja kansallisella tasolla vuoteen 2020 mennessä.

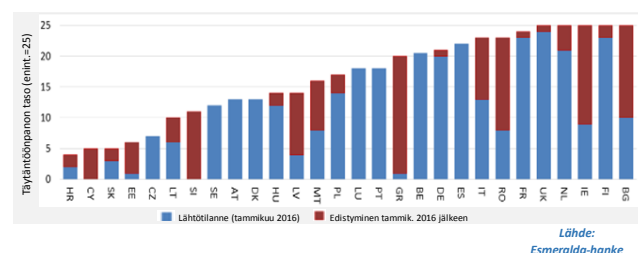
Suomi on osallistunut aktiivisesti ESMERALDA-hankeeseen³⁹. Hankkeessa on jatkettu Suomen ekosysteemipalvelujen arvoa ja yhteiskunnallista merkitystä koskevaa arviointityötä ja kehitetty edelleen Suomen ekosysteemipalvelujen indikaattoreita. Hankkeen täytäntöönpano on lähes valmis. Kattavaa kansallista kertomusta ekosysteemeistä ja ekosysteemipalveluista ei kuitenkaan ole laadittu.

Suomi on kehittänyt internetportaalin⁴³, johon kootaan tietämystä luonnon monimuotoisuudesta, ekosysteemipalveluista, geenivaroista ja bioturvallisuudesta. Portaali toimii luonnon monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen mukaisena Suomen kansallisena tiedonvälitysmekanismina.

Ekosysteemien ja niiden tuottamien palvelujen kartoitukseen ja arviointiin (MAES) liittyvä kehitys jakautuu neljään osaan:

1. *Verkoston ja tietojenvaihto:* Verkostot ja tietojen vaihto: Vuonna 2016 järjestettiin vapaaehtoisille ja kiinnostuneille sidosryhmille ensimmäinen verkostoitumistapaaminen, jossa he voivat keskustella viimeaikaisista havainnoista ja raportoida MAES-prosessista. Tarkoitus on toistaa tapahtuma vuosittain.
2. *Maankäytön suunnittelun tukeminen:* Maankäytön suunnittelun tukeminen: Kiinnostuneet maankäytön suunnittelijat ja luonnonvarojen hallinnoijat ovat toteuttaneet useita yksittäisiä kartoitushankkeita useilla Suomen alueilla. Hankkeet ovat liittyneet esimerkiksi integroituun rannikkoalueiden hallintaan tai hiilen varastointiin.
3. *Integroitu luonnonpääoman kirjanpito:* Suomen ympäristökeskus, Suomen luonnonvarakeskus ja Suomen tilastokeskus ovat keskustelleet mahdollisuudesta tehdä yhteistyötä ekosysteemien ja niiden tuottamien palvelujen kartoitukseen ja arviointiin sekä integroidun luonnonpääoman kirjanpitoon liittyvän työn yhdistämiseksi. Vuonna 2017 tehtiin aiheesta pilottitutkimus.
4. *Ekosysteemien tilan arvioinnin valmistelu:* Ekosysteemien tilan arvioinnin valmistelu: ENVIBASE-hankkeessa on parannettu mahdollisuuksia käyttää uusia maanseurantatietoja (esimerkiksi Sentinels- ja Copernicus-tietopalveluja) ekosysteemien tilan seuraamiseen. Suomen ympäristökeskus tarkasteli erilaisia kaukokartoitusvaihtoehtoja ja muita ympäristöseurannan tekniikoita ja testasi niitä vuonna 2017.

Kaavio 10: MAES-aloitteen täytäntöönpano (syyskuu 2018)

MAES-työryhmän tapaamisessa Brysselissä syyskuussa 2018 todettiin, että Suomi oli edistynyt huomattavasti MAES-aloitteen täytäntöönpanossa tammikuun 2016 jälkeen (kaavio 10). Arvio tehtiin ESMERALDA-hankkeessa⁴⁴, ja se perustui 27 täytäntöönpanokysymykseen. Arviota päivitetään kuuden kuukauden välein.

40 [Vihreää infrastruktuuria koskevan strategian arviointikertomuksen suositukset](#) ja [EU:n ohjeet strategisesta kehyksestä, jolla tuetaan EU:n tason vihreän ja sinisen infrastruktuurin käyttöä](#).

41 BISE, Finland profile

42 Ekosysteemipalvelut ovat luonnon tarjoamia etuja, kuten ruoka, puhdas vesi ja pölytys, joista yhteiskunta on riippuvainen.

43 Suomi: Suomen ekosysteemipalvelujen indikaattorit.

44 EU:n hanke, Esmeralda.

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

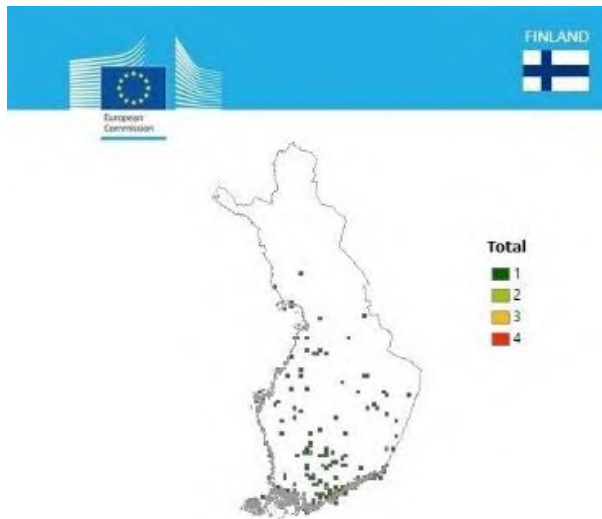
Suomen yritysvastuuverkosto (FIBS)⁴⁵ pyrkii lisäämään tietoisuutta luonnon monimuotoisuudesta ja esittelemään yrityksille välineitä, joiden avulla ne voivat selvittää riippuvuuttaan ekosysteemipalveluista. Se myös auttaa yrityksiä hallitsemaan luontoon kohdistuvaa vaikutustaan ja on luonut yrityksille koulutusohjelman, joka koskee luonnonpääomaa koskevan pöytäkirjan soveltamista. Julkisten tapahtumien lisäksi valikoidut yritykset osallistuvat mestarikursseille syventääkseen tietämystään luonnon monimuotoisuudesta ja jakaakseen tietoa yritysten välillä.

Haitalliset vieraslajit

Luonnon monimuotoisuutta koskevan EU:n strategian mukaan vuoteen 2020 mennessä on saavutettava seuraavat tavoitteet:

- i) haitalliset vieraslajit tunnistetaan
 - ii) haitallisimmiksi katsottuja lajeja rajoitetaan tai ne hävitetään ja
 - iii) kulkeutumisreittejä hallitaan, jotta uudet vieraslajit eivät häiritse EU:n luonnon monimuotoisuutta.
- Tavoitteiden saavuttamista tukee haitallisia vieraslajeja koskeva asetus, joka tuli voimaan 1. tammikuuta 2015.

Kaavio 11: EU:ssa huolta aiheuttavien haitallisten vieraslajien määrä saatavilla olevien Suomea koskevien paikannustietojen perusteella⁴⁶

Perustason jakautumaa koskeva raportti (kaavio 11), jota varten Suomi tarkasteli maakohtaisia ja verkostotason tietojaan, osoittaa, että ensimmäiseen EU:n luetteloon kuuluvista 37 lajista seitsemää on havainnointu luonnossa Suomessa, kaikki ovat vakiintuneita mutta mikään ei

⁴⁵ [Yritysvastuuverkosto](#).

⁴⁶ Tsiamis K; Gervasini E; Deriu I; D'amico F; Nunes A; Addamo A; De Jesus Cardoso A. [Baseline Distribution of Invasive Alien Species of Union concern. Ispra \(Italia\): Publications Office of the European Union](#); 2017, EUR 28596 EN, doi:10.2760/772692.

näyttäisi olevan kovin laajalle levinnyt. Villasaksirapu (*Eriocheir sinensis*) on levinnyt laajalle rannikkoalueilla.

EU:n luettelon voimaantulon ja 18. toukokuuta 2018 välisenä aikana Suomi ei ilmoittanut unionissa huolta aiheuttavien haitallisten vieraslajien uusista esiintymistä haitallisia vieraslajeja koskevan asetuksen 16 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

Suomi on ilmoittanut komissiolle toimivaltaiset viranomaisensa, jotka vastaavat haitallisia vieraslajeja koskevan asetuksen täytäntöönpanosta, kuten asetuksen 24 artiklan 2 kohdassa edellytetään. Se on ilmoittanut komissiolle kansalliset säädökset, jotka koskevat rikkomuksiin sovellettavia seuraamuksia, kuten haitallisia vieraslajeja koskevan asetuksen 30 artiklan 4 kohdassa edellytetään, ja on siten tältä osin täyttänyt ilmoitusvelvollisuutensa.

Maaperän suojelu

Maaperän suojelua koskevassa EU:n teemakohtaisessa strategiassa on otettu esille tarve varmistaa maaperän kestävä käyttö. Tämä edellyttää, ettei maaperän anneta pilaantua enempää, että maaperälle kuuluvat tehtävät säilyvät ja että pilaantunut maaperä ennallistetaan. Resurssitehokasta Eurooppaa koskevassa vuoden 2011 etenemissuunnitelmassa esitetään, että vuoteen 2020 mennessä EU:n politiikoissa on otettava huomioon niiden suorat ja välilliset vaikutukset maankäyttöön.

Maaperä on rajallinen ja erityisen herkkä luonnonvara, joka heikkenee entisestään EU:ssa.

Keinotekoisien maanpeitteen prosenttiosuus⁴⁷ Suomessa (kaavio 12) voidaan nähdä luontoon ja luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvien suhteellisten paineiden sekä kaupungistuneilla alueilla asuviin ihmisiin kohdistuvien ympäristöpaineiden mittarina. Vastaava mittari on väestötiheys.

Suomi sijoittuu EU:n keskiarvon alapuolelle keinotekoisien maanpeitteen osuudessa: sitä on vain 1,6 prosenttia (EU-28:n keskiarvo: 4,1 prosenttia). Väestötiheys on 18,1/km², mikä on myös EU:n keskiarvon (118) alapuolella.⁴⁸

Saastuminen voi heikentää huomattavasti maaperän laatua ja vaarantaa ihmisten terveyden tai ympäristön.

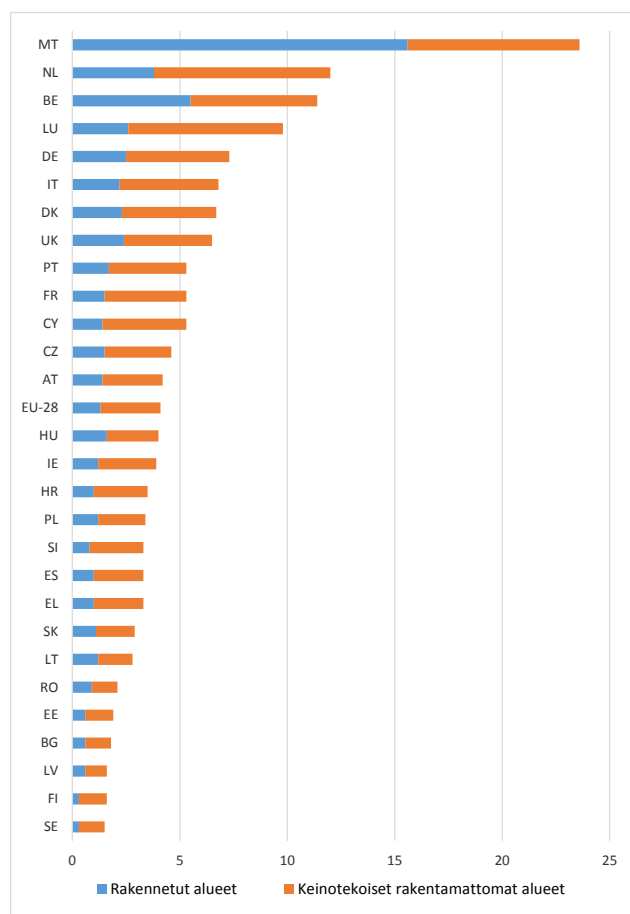
⁴⁷ Keinotekoiseen maanpeitteeseen kuuluvat määritelmän mukaan katetut rakennetut alueet (mukaan luettuna rakennukset ja kasvihuoneet), keinotekoiset rakentamattomat alueet (mukaan luettuna suljetut kohteet, kuten pihat, maatilat, hautausmaat ja pysäköintialueet, sekä lineaariset kohteet, kuten kadut, tiet, rautatiet ja sillat) ja muut keinotekoiset alueet (mukaan luettuna sillat ja maasilat, matkailuvaunut ja -autot, aurinkopaneelit, voimalaitokset, sähköasemat, putkistot, jätevesilaitokset ja avoimet kaatopaikat).

⁴⁸ Eurostat: [Väestötiheys NUTS 3 -alueilla](#).

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

Euroopan komission hiljattain julkaisemassa raportissa⁴⁹ arvioitiin, että mahdollisesti saastuttavaa toimintaa on harjoitettu tai harjoitetaan edelleen noin 2,8 miljoonassa kohteessa EU:ssa. EU:n tasolla 650 000 näistä kohteista on rekisteröity kansallisissa tai alueellisissa kartoituksissa. Saastuneista kohteista 65 500 on jo kunnostettu. Suomi on rekisteröinyt 26 200 kohdetta, joissa mahdollisesti saastuttavaa toimintaa on harjoitettu tai harjoitetaan, ja se on jo kunnostanut 5 700 kohdetta tai soveltanut niihin jälkihoitotoimenpiteitä.

Kaavio 12: Keinotekoisien maanpeitteen osuus, 2015⁵⁰

Veden aiheuttama maaperän eroosio on luonnollinen prosessi, mutta tätä luonnollista prosessia voivat pahentaa ilmastonmuutos ja ihmisen toiminta, kuten asiaankuulumattomat maatalouskäytännöt, metsien hävittäminen, metsäpalot tai rakennustyöt. Runsas maaperän eroosio voi vähentää maatalouden tuottavuutta ja vaikuttaa kielteisesti ja rajojen yli luonnon monimuotoisuuteen ja ekosysteemipalveluihin sekä jokiin ja järviin (sedimentoitumisen lisääntyminen,

epäpuhtauksien kulkeutuminen). RUSLE2015-mallin⁵¹ mukaan veden aiheuttama maaperän hävikki on Suomessa keskimäärin 0,06 tonnia hehtaaria kohti vuodessa ($t\ ha^{-a}\ yr^{-y}$), verrattuna EU:n keskiarvoon, joka on $2,46\ t\ ha^{-a}\ yr^{-y}$. Tämä kertoo, että maaperän eroosio on Suomessa hallinnassa. On tärkeää ottaa huomioon, että nämä luvut on saatu mallin tuloksena eikä niitä pidä katsoa kentällä mitatuiksi arvoiksi. Tosiasiallinen maaperän hävikki voi vaihdella merkittävästi jäsenvaltion sisällä paikallisten olosuhteiden mukaan.

Maaperän orgaanisella aineksella on tärkeä tehtävä hiilen kiertokulussa ja ilmastonmuutoksessa. Maaperä on valtamerten jälkeen toiseksi suurin hiilinielu maailmassa.

Merten suojelu

EU:n rannikko- ja merialueita koskevassa toimintapolitiikassa ja lainsäädännössä edellytetään, että vuoteen 2020 mennessä merivesiin kohdistuvien paineiden vaikutusta vähennetään ympäristön hyvän tilan saavuttamiseksi tai ylläpitämiseksi ja että rannikkoalueita hoidetaan kestäväällä tavalla.

Meristrategiapuitedirektiivillä⁵² pyritään saavuttamaan ympäristön hyvä tila EU:n merivesissä vuoteen 2020 mennessä. Tässä tarkoituksessa jäsenvaltioiden on laadittava ja pantava täytäntöön merivesiään varten meristrategia ja tehtävä yhteistyötä saman merialueen tai osa-alueen jakavien EU-maiden kanssa.

Jäsenvaltioiden on laadittava ja pantava täytäntöön merivesiään varten meristrategia ja tehtävä yhteistyötä saman merialueen tai osa-alueen jakavien jäsenvaltioiden kanssa.

Suomessa Itämeren merellisen ympäristön suojelukomissiolla (Helsingin komissiolla) on tärkeä tehtävä meristrategiapuitedirektiivin edellyttämien tavoitteiden saavuttamisessa. Nämä meristrategiat käsittävät eri vaiheita, jotka kehitetään ja pannaan täytäntöön kuuden vuoden sykleissä. Viimeisimmässä vaiheessa jäsenvaltioiden oli laadittava toimenpideohjelmansa ja toimitettava ne komissiolle 31. maaliskuuta 2016 mennessä. Komissio arvioi, olivatko Suomen toimenpiteet asianmukaisia ympäristön hyvän tilan saavuttamiseksi.⁵³

Suomi on ilmoittanut uusista toimenpiteistä kaikkien kuvaajien kohdalla ja käyttänyt siksi tilaisuutta hyväkseen kehittääkseen uusia aloitteita meriympäristönsä

⁴⁹ Ana Paya Perez, Natalia Rodriguez Eugenio (2018): Status of local soil contamination in Europe: Revision of the indicator "Progress in the management Contaminated Sites in Europe".

⁵⁰ Eurostat, [Land covered by artificial surfaces by NUTS 2 regions](#)

⁵¹ Panagos, P., Borrelli, P., Poesen, J., Ballabio, C., Lugato, E., Meusburger, K., Montanarella, L., Alewell, C.: The new assessment of soil loss by water erosion in Europe, (2015) Environmental Science and Policy, 54, s. 438–447.

⁵² Euroopan unioni: [Meristrategiapuitedirektiivi 2008/56/EY](#).

⁵³ [COM\(2018\) 562](#) ja [SWD\(2018\) 393](#).

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

paineiden vähentämiseksi erityisesti meristrategiapuitedirektiivin mukaisesti. Esimerkiksi merten roskaantumisen ja vedenalaisen melun osalta suunnitellaan tiettyjen toimenpiteiden vaiheittaista käyttöönottoa. Tämä on myönteinen seikka, koska se kertoo yksityiskohtaisesta suunnittelusta. Näissä tapauksissa toimenpiteiden ensimmäisissä vaiheissa (2016–2017) keskitytään tietoaukkojen korjaamiseen tutkimuksen ja selvitysten avulla. Myöhemmissä vaiheissa (vuonna 2018 ja sen jälkeen) keskitytään tiettyjen toimintasuunnitelmien täytäntöönpanoon meriympäristön paineiden vähentämiseksi (suorat toimenpiteet).

Vaikka toimenpideohjelmissa puututaan merkittävimpiin paineisiin ja tavoitteisiin, toimenpiteet eivät kata tiettyjä paineita ja toimintoja ja niihin liittyviä vaikutuksia, jotka on määritetty oleellisiksi osa-aluetasolla (esimerkiksi

lämmönsyöttö meriympäristöön ja kalastuksen vaikutus kalakantojen monimuotoisuuteen). Suomi raportoi myös, ettei se odota saavuttavansa ympäristön hyvää tilaa vuoteen 2020 mennessä tiettyjen seikkojen osalta. Niitä ovat kaupallisesti hyödynnettävät kalat ja äyriäiset, rehevöityminen ja meren antimien epäpuhtaudet. Suomen toimenpideohjelma on osittain asianmukainen meristrategiapuitedirektiivin vaatimusten noudattamisen kannalta.

Ensisijaiset toimet vuonna 2019

- Määritetään ympäristön hyvän tilan saavuttamisen aikataulut siltä osin, kuin niitä ei ole ilmoitettu.
- Varmistetaan alueellinen yhteistyö Itämeren alueella Latvian, Liettuan, Puolan, Ruotsin, Saksan, Tanskan ja Viron kanssa merkittävimpiin paineisiin puuttumiseksi.

3. Kansalaisten terveyden ja elämänlaadun varmistaminen

Ilmanlaatu

Puhdasta ilmaa edistävissä EU:n politiikassa ja lainsäädännössä edellytetään, että EU:n ilmanlaatua parannetaan merkittävästi ja että sitä on saatava lähemmäs Maailman terveysjärjestön WHO:n suosittelemia tasoja. Ilmansaasteita ja niiden vaikutusta ihmisten terveyteen, ekosysteemeihin ja luonnon monimuotoisuuteen olisi vähennettävä lisää. Pitkän aikavälin tavoitteeksi on asetettava, etteivät kriittisten kuormitusten ja tasojen rajat ylitä. Tämä edellyttää lisää toimia, jotta EU:n ilmanlaatua koskevaa lainsäädäntöä voidaan noudattaa täysimääräisesti, sekä vuoden 2020 jälkeisten strategisten tavoitteiden ja toimien määrittämistä.

EU on laatinut kattavasti ilmanlaatua koskevaa lainsäädäntöä⁵⁴, jossa vahvistetaan terveyteen perustuvat standardit ja tavoitteet useiden epäpuhtauksien osalta.

Euroopan tilintarkastustuomioistuimen erityiskertomuksen⁵⁵ mukaan EU:n toimet ihmisten terveyden suojelemiseksi ilman pilaantumiselta eivät olleet tuottaneet odotettua vaikutusta. Ilman pilaantumista saatetaan aliarvioida joissakin tapauksissa, koska sitä ei välttämättä seurata oikeissa paikoissa. Jäsenvaltioiden on nyt raportoitava komissiolle sekä reaaliaikaisia että validoituja ilmanlaatu-tietoja.⁵⁶

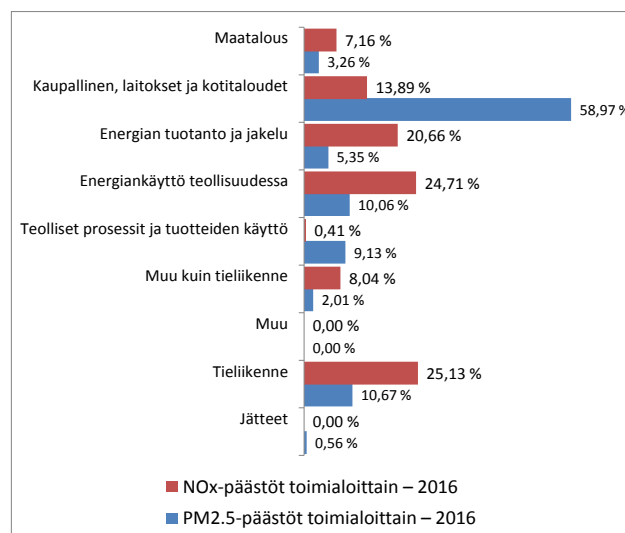
⁵⁴ Euroopan komissio, 2016: [Ilmanlaatu-standardit](#).

⁵⁵ Euroopan tilintarkastustuomioistuin: Erityiskertomus nro 23/2018, ”Ilman pilaantuminen: terveyttämme ei edelleenkään suojella riittävästi”, s. 41.

⁵⁶ [Komission täytäntöönpanopäätöksen 2011/850/EU](#), annettu 12. joulukuuta 2011, 5 artiklassa, jossa säädetään säännöistä, jotka koskevat Euroopan parlamentin ja neuvoston [direktiivejä 2004/107/EY](#) ja [2008/50/EY](#) tietojenvaihtojärjestelmän ja ilmanlaatua koskevan raportoinnin osalta (EUVL L 335, 17.12.2011, s. 86), vaaditaan jäsenvaltioita toimittamaan ajankohtaisia tietoja.

Useiden epäpuhtauksien päästöt ovat vähentyneet Suomessa merkittävästi. Vuosina 1990–2014 tapahtunut päästöjen vähentyminen, joka mainittiin vuoden 2017 ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arvioinnissa, jatkui vuosina 2014–2016. Rikin oksidien (SO_x) päästöt vähenivät 10,08 prosenttia vuodesta 2014 vuoteen 2016, ammoniakkipäästöt (NH₃) 6,28 prosenttia, haihtuvien orgaanisten yhdisteiden (NMVOCs) päästöt 5,62 prosenttia, pienhiukkasten PM_{2,5} päästöt 4,24 prosenttia ja typen oksidien (NO_x) päästöt 11,49 prosenttia samalla ajanjaksolla (ks. myös kaaviosta 13 PM_{2.5}-hiukkasten ja typen oksidien päästöt toimialoittain).

Kaavio 13: PM_{2.5}-hiukkasten ja typen oksidien päästöt toimialoittain Suomessa⁵⁷

Tästä huolimatta Suomen ilmanlaatu herättää edelleen huolta. Euroopan ympäristökeskus⁵⁸ arvioi, että vuonna 2015 noin 1 500 ennenaikaista kuolemaa johtui ilmaan kertyvistä pienhiukkasista⁵⁹, 80 otsonipitoisuuksista⁶⁰ ja

⁵⁷ Päästörajadirektiivin mukaiset vuoden 2016 tiedot, jotka jäsenvaltio on toimittanut Euroopan ympäristökeskukselle.

⁵⁸ Euroopan ympäristökeskus, 2016: [Air Quality in Europe – 2016 Report](#) (taulukko 10.2, ks. taustalla olevia menetelmiä koskevat tarkemmat tiedot tästä raportista).

⁵⁹ Pienhiukkasilla (PM) tarkoitetaan erikokoisten ja kemialliselta koostumukseltaan vaihtelevien aerosolihiukkasten (kiinteiden ja nestemäisten) seosta. PM₁₀ (PM_{2,5}) tarkoittaa halkaisijaltaan enintään 10 (2,5) mikrometrin suuruisia hiukkasia. Pienhiukkaspäästöt ovat peräisin monista ihmisen toiminnasta johtuvista lähteistä, myös palamisesta.

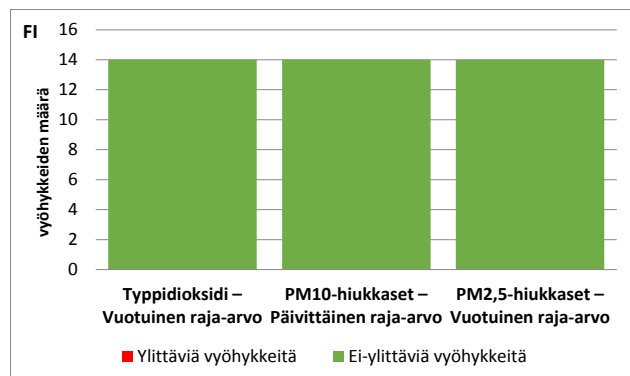
⁶⁰ Alailmakehän otsonia syntyy fotokemiallisessa reaktiossa, ja se on myös kasvihuonekaasu.

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

40 typpioksidipitoisuuksista⁶¹. Vaikka on harvinaista, että EU:n ilmanlaadun standardit ylittyvät, pitoisuudet aiheuttavat kuitenkin merkittäviä terveysriskejä.

Vuoden 2017 osalta ei ole ilmoitettu EU:n ilmanlaatu normien ylityksistä.

Kaavio 14: Ilmanlaatualueet, joilla EU:n ilmanlaatu normit ylittyivät vuonna 2017⁶²

Arvioiden mukaan ilmansaasteista aiheutuvat terveyteen liittyvät ulkoiset kustannukset ovat Suomessa yli 2 miljardia euroa vuodessa (mukautettuna, 2010). Näissä ulkoisissa kustannuksissa otetaan huomioon terveen elämiseen liittyvä olennainen arvo sekä taloudelle aiheutuvat suorat kustannukset. Nämä suorat talouskustannukset aiheutuvat ilmansaasteista johtuvien sairauspoissaolojen vuoksi joka vuosi menetettävistä 542 000 työpäivästä. Näihin liittyvät työnantajien kustannukset nousevat 74 miljoonaan euroon vuodessa (mukautettuna, 2010), terveydenhuollon kustannukset yli 8 miljoonaan euroon vuodessa (mukautettuna, 2010) ja maatalouden kustannukset (saden menetykset) 29 miljoonaan euroon vuodessa (2010).⁶³

Ensisijaiset toimet vuonna 2019

- Toteutetaan kansallisten ilman pilaantumisen valvontaohjelmien puitteissa toimia tärkeimpien päästölähteiden vähentämiseksi – ja noudatetaan kaikkia ilmanlaatu normeja.

Teollisuuden päästöt

Teollisuuden päästöjä koskevan EU:n politiikan tärkeimmät tavoitteet ovat

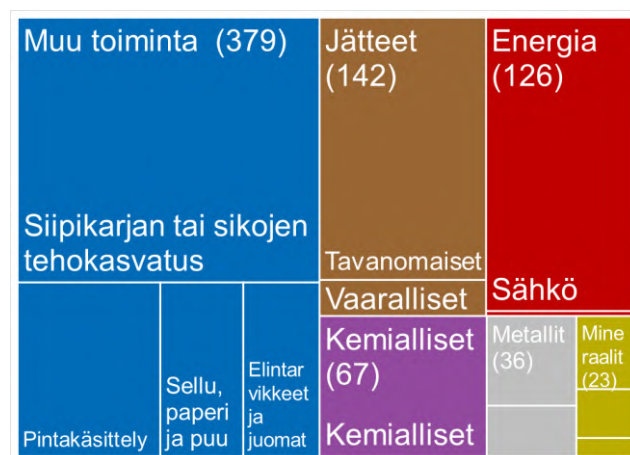
- ilman, veden ja maaperän suojeleminen
- jätteen syntymisen ehkäiseminen ja jätehuolto
- energia- ja resurssitehokkuuden parantaminen and
- pilaantuneiden alueiden puhdistaminen.

Tavoitteiden saavuttamiseksi EU noudattaa yhdenmukaista lähestymistapaa teollisuuden tavanomaisten ja vahinkopäästöjen ehkäisyyn ja valvontaan. Poliittikan kulmakivi on teollisuuspäästädirektiivi⁶⁴.

Alla esitetty katsaus teollisuuspäästädirektiivin sääntelemästä teollisesta toiminnasta perustuu teollisuuden päästöjä koskevan politiikan maakohtaiset profiilit hankkeeseen⁶⁵.

Suomessa noin 775 teollisuuslaitokselta vaaditaan teollisuuspäästädirektiivin perustuva lupa.⁶⁶ Suomalaiset teollisuudenalat, joilla oli eniten teollisuuspäästädirektiivin sääntelemiä laitoksia vuonna 2015 (eli laitoksia, joilla oli kyseisen direktiivin mukainen lupa vuonna 2015), olivat siipikarjan ja sikojen tehokasvatus (30 prosenttia kokonaismäärästä), tavanomaisten jätteiden käsittely (16 prosenttia) ja sähköntuotanto (16 prosenttia).

Kaavio 15: Teollisuuspäästädirektiivin säätelemien teollisuuslaitosten määrä, Suomi (2015)

61 Euroopan ympäristökeskus: [Air Quality in Europe – 2018 Report](#), s. 64. Ks. taustalla olevia menetelmiä koskevat tarkemmat tiedot tästä raportista.

62 Euroopan ympäristökeskus: [EIONET-keskustietokanta. Tiedot kuvaavat raportointitilannetta 26. marraskuuta 2018.](#)

63 Tiedot perustuvat Euroopan komission yhdenmukaista puhtaan ilman toimenpidepakettia (2013) varten laadittuun [vaikutustenarviointiin](#).

64 [Direktiivi 2010/75/EU](#) kattaa teollisen toiminnan, joka ylittää tietyt kynnyksarvot. Se kattaa energia-alan teollisuuden, metallinvalmistuksen, mineraali- ja kemianteollisuuden ja jätehuollon sekä monenlaisia teollisuuden ja maatalouden aloja (esimerkiksi sikojen ja siipikarjan tehokasvatuksen, sellun- ja paperinvalmistuksen, maalauksen ja puhdistuksen).

65 Euroopan komissio: [Teollisuuden päästöjä koskevan politiikan maakohtainen profiili – Suomi.](#)

66 Euroopan komissio: [Teollisuuden päästöjä koskevan politiikan maakohtainen profiili – Suomi.](#)

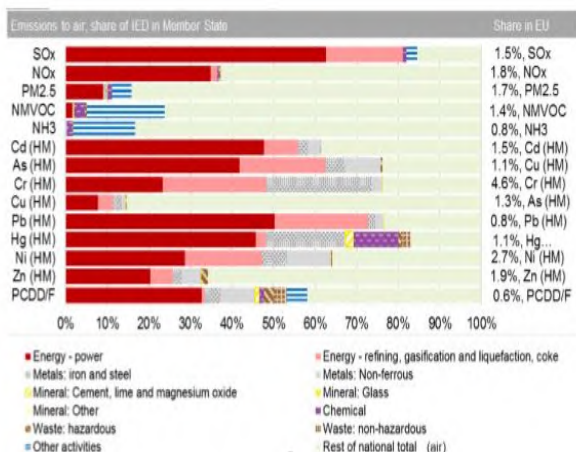
Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

Teollisuudenalat, joiden on todettu kuormittavan ympäristöä eniten ilmansaasteiden osalta, ovat (i) ”energia – jalostus” raskasmetallien ja rikin oksidien osalta, (ii) metalliala raskasmetallien osalta ja (iii) muu toiminta (lähinnä siipikarjan tai sikojen tehokasvatus ja pintakäsittely) muiden haihtuvien yhdisteiden kuin metaanin (NMVOC) ja ammoniakkin (NH_3) osalta. Jakautuminen on esitetty seuraavassa kaaviossa.

Teollisuudenalojen ”muu toiminta”, ”metallit – rauta ja teräs” ja ”tavanomaisten jätteiden käsittely” todettiin olevan merkittävästi vastuussa veteen joutuvista päästöistä. Teollisuudenala ”metallit” synnyttää kaikista teollisuudenaloista eniten vaarallisia jätteitä.

Teollisuuspäästädirektiivin mukainen valvontaan perustuva lähestymistapa antaa kansalaisille vahvat oikeudet saada asiaan liittyviä tietoja ja osallistua direktiivin säätelemien laitosten lupaprosessiin. Tämä antaa kansalaisjärjestöille ja suurelle yleisölle mahdollisuuden varmistaa, että luvat myönnetään asianmukaisesti ja niiden ehtoja noudatetaan.

Kaavio 16: Teollisuuspäästädirektiivin säätelemien alojen päästöt ilmaan ja kaikki muut kansalliset päästöt ilmaan, Suomi (2015)

Parasta käytettävissä olevaa tekniikkaa (BAT) koskevia vertailuasiakirjoja (BREF-asiakirjoja) ja BAT-päätelmiä kehitetään vaihtamalla tietoa jäsenvaltioiden, teollisuuden järjestöjen, kansalaisjärjestöjen ja komission välillä. Tämä takaa hyvän yhteistyön sidosryhmien kanssa ja teollisuuspäästädirektiivin paremman täytäntöönpanon.

Koska kansalliset toimivaltaiset viranomaiset ovat pyrkineet soveltamaan ympäristöluissa oikeudellisesti sitovia BAT-päätelmiä ja niihin liittyviä päästötasoja, saasteet ovat vähentyneet EU:ssa merkittävästi ja jatkuvasti.

Esimerkiksi hiljattain hyväksyttyjen parhaan käytettävissä olevan tekniikan mukaisten päästötasojen soveltaminen suuriin polttolaitoksiin vähentää rikkidioksidin päästöjä

keskimäärin 25–81 prosenttia, typpioksidipäästöjä 8–56 prosenttia, pölypäästöjä 31–78 prosenttia ja elohopeapäästöjä 19–71 prosenttia. Vähennyksen määrä riippuu kunkin laitoksen tilanteesta.

Tulevaksi haasteeksi on tunnistettu hiljattain hyväksyttyjen BAT-päätelmiin liittyvien päästötasojen noudattaminen suurissa polttolaitoksissa, joiden nykyisissä boilerissa käytetään biomassaa ja turvetta.

Ensisijaiset toimet vuonna 2019

- Tarkistetaan luvat uusien BAT-päätelmien noudattamiseksi.
- Tehostetaan seuranta- ja valvontaa BAT-päätelmien noudattamisen varmistamiseksi.
- Puututaan haasteisiin, jotka liittyvät hiljattain hyväksyttyjen BAT-päätelmien noudattamiseen suurissa polttolaitoksissa, joiden nykyisissä boilerissa käytetään biomassaa ja turvetta, elokuuhun 2021 mennessä.

Melu

Ympäristömeludirektiivissä⁶⁷ säädetään yhteisestä toimintamallista ympäristömelulle altistumisen haittavaikutusten välttämiseksi, ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi.

Lentokoneiden, rautateiden ja teiden aiheuttama liiallinen melu on yksi keskeinen terveysongelmien aiheuttaja EU:ssa.⁶⁸

Suomessa ympäristömelu aiheuttaa vuosittain vähintään noin 200 ennenaikaista kuolemaa ja 700 sairaalakäyntiä vuodessa (tiedot perustuvat suppeaan dataan).⁶⁹ Lisäksi melu häiritsee noin 170 000 ihmisen unta. Edellisen raportointikierroksen melukartoitus, joka koskee viitevuotta 2011, on valmis. Viitevuotta 2013 koskevat toimintasuunnitelmat ovat valmiit.

Näihin välineisiin, jotka hyväksyttiin julkisen kuulemisen jälkeen, olisi sisällytettävä toimenpiteet melun pitämiseksi alhaisena tai sen vähentämiseksi.

⁶⁷ Direktiivi 2002/49/EY.

⁶⁸ WHO/JRC, 2011: Burden of disease from environmental noise, Fritsch, L., Brown, A.L., Kim, R., Schwela, D., Kephapopoulos, S. (toim.), [Maailman terveysjärjestö, Euroopan aluetuimisto](#), Kööpenhamina, Tanska.

⁶⁹ Euroopan ympäristökeskus: [Melutietosivut 2017](#).

Vedenlaatu ja vesihuolto

EU:n lainsäädännössä ja toimintapolitiikassa edellytetään, että paineiden vaikutusta vaihtumisaikavälillä, rannikkovesiin ja sisävesiin (pinta- ja pohjavedet mukaan luettuna) vähennetään merkittävästi. Vesistöjen hyvän tilan saavuttaminen, ylläpitäminen tai vahvistaminen vesipolitiikan puitteiden puitteiden määrittelyllä tavalla takaa, että EU:n kansalaiset hyötyvät laadukkaasta ja turvallisesta juomajauomavedestä. Lisäksi se takaa, että ravinnekierto (typpi ja fosfori) ovat kestävämmällä ja resurssitehokkaammalla tavalla hallinnassa.

EU:n nykyisellä vesilainsäädännöllä⁷⁰ otettiin käyttöön suojeluohjelma EU:n kaikkien vesistöjen korkeiden laatuvaatimusten varmistamiseksi, ja siinä käsitellään erityisiä kuormituslähteitä (esimerkiksi maataloutta, kaupunkialueita ja teollista toimintaa). Lainsäädännössä myös edellytetään, että ilmastonmuutoksen ennustetut vaikutukset otetaan huomioon vastaavissa suunnitteluvälineissä, kuten tulvariskien hallintasuunnitelmissa ja vesienhoitosuunnitelmissa. Niihin on sisällytettävä toimenpideohjelmat, muun muassa toimet, joihin jäsenvaltiot aikovat ryhtyä ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi.

Vesipuitteidirektiivi

Suomi on hyväksynyt vesipuitteidirektiivin mukaisten vesienhoitosuunnitelmien toisen sukupolven ja raportoinut niistä. Euroopan komissio on arvioinut tilaa ja kehitystä ensimmäisten vesienhoitosuunnitelmien hyväksymisen jälkeen, mukaan luettuna vuoden 2017 ympäristölainsäädännön täytäntöönpanoraportissa ehdotetut toimet.

Suurimmat paineet pintavesimuodostumiin aiheutuivat Suomessa laskeumista (53 prosenttia), maatalouden hajakuormituksesta (24 prosenttia) ja metsätalouden hajakuormituksesta (17 prosenttia). Pohjavesimuodostumien kohdalla merkittävimmät paineet aiheutuivat liikenteen hajakuormituksesta, jotka vaikuttivat 7 prosenttiin pohjavesimuodostumista.

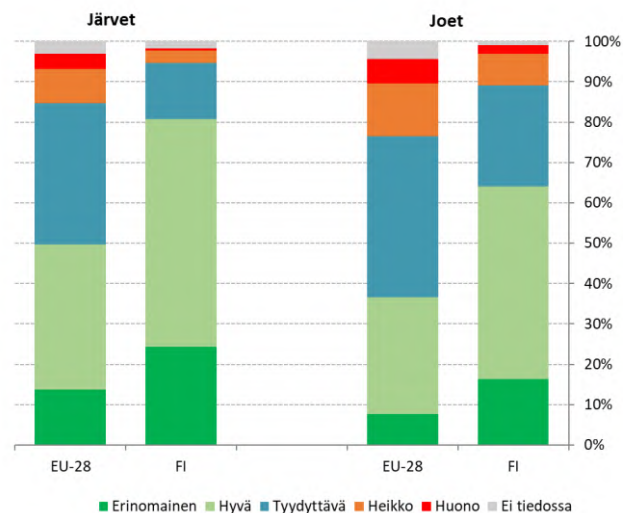
Kemiallinen pilaantuminen aiheutti **merkittävimmän vaikutuksen** pintavesiin (51 prosenttia pintavesimuodostumista), ja toiseksi vaikuttavin tekijä oli ravinteiden aiheuttama pilaantuminen (29 prosenttia).

⁷⁰ Lainsäädäntöön kuuluvat [uimaveden laadusta annettu direktiivi \(2006/7/EY\)](#), [yhdyksuntajätevesien käsittelystä annettu direktiivi \(91/271/EY\)](#) (joka koskee yhdyskuntajätevesien ja teollisuuden jätevesien päästöjä), [uomavesidirektiivi \(98/83/EY\)](#) (joka koskee juomaveden laatua), [vesipolitiikan puitteidirektiivi \(2000/60/EY\)](#) (joka koskee vesivarojen hallintaa), [nitraattidirektiivi \(91/676/EY\)](#) ja [tulvadirektiivi \(2007/60/EY\)](#).

Pohjavesimuodostumien kohdalla vaikutustapa oli tuntematon 97 prosentissa tapauksista.

Ensimmäisissä vesienhoitosuunnitelmissa pintavesimuodostumien tila/potentiaali oli tuntematon suuren prosenttiosuuden kohdalla (52,8 prosenttia). Tämä osuus laski 1,4 prosenttiin toisissa vesienhoitosuunnitelmissa. Merkittävää edistystä on siis saatu aikaan. Ekologista tilaa/potentiaalia Suomessa kuvataan kaaviossa 17.

Kaavio 17: Suomen pintavesimuodostumien ekologinen tila tai potentiaali⁷¹

Kaiken kaikkiaan valvottavien kohteiden lukumäärä on 2,3-kertaistunut Suomessa ensimmäisten ja toisten vesienhoitosuunnitelmien välillä.

Huomattavaa osaa seurantaan kuuluneista pintavesimuodostelmista ei seurattu kaikkien vaadittavien biologisen laadun osatekijöiden osalta. Suomessa keskitytään edelleen pääosin kasviplanktonin seurantaan rannikkovesissä ja järvissä ja fysikaalis-kemiallisiin laatuindikaattoreihin kaikissa vesistöryhmissä. Asiassa on edistytty jonkin verran ensimmäisten vesienhoitosuunnitelmien jälkeen, mutta Suomi ei edelleenkään toimi asiassa vesipuitteidirektiivin mukaisesti. Kaiken kaikkiaan niiden pintavesimuodostumien osuus, joilla oli **hyvä kemiallinen tila**, väheni 64 prosentista 49 prosenttiin. Vastaavaa vähentymistä tapahtui kaikkien vesistötyyppien (keinotekoisien, voimakkaasti muutettujen ja luonnollisten) kohdalla. Samaan aikaan niiden pintavesimuodostumien osuus, jotka eivät yllä hyvään kemialliseen tilaan, kasvoi dramaattisesti sykkien välillä, 0,44 prosentista 49 prosenttiin, mikä liittyy niiden pintavesimuodostumien huomattavaan vähenemiseen,

⁷¹ Euroopan ympäristökeskus: [WISE-vesitietojärjestelmän koontinäyttö](#).

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

joiden tila ei ole tiedossa. **Pohjavesimuodostumien määrällinen tila** heikkeni kaiken kaikkiaan hieman, mutta 98 prosentin määrällisen tilan katsottiin edelleen olevan hyvä. Tässä yhteydessä on mainittava, että pohjavesimuodostumista 96 prosenttia ei kuulu määrällisen tilan seurannan piiriin.

Yleisesti ottaen toimenpideohjelmia koskevan helposti saatavilla olevan tiedon määrä ja laatu ovat parantuneet ensimmäisten ja toisten vesienhoitosuunnitelmien välillä. Joihinkin vesienhoitosuunnitelmissa määritettyihin merkittäviin paineisiin ei kuitenkaan puututa toimenpiteillä, ja merkittäviin paineisiin liittyvien korjattavien puutteiden indikaattoreista ilmoitettiin melko satunnaisesti vesienhoitopiireissä ja ainoastaan vuoden 2015 osalta.

Suomi toteaa esimerkiksi, että kaupungeissa ja teollisuudessa on edistytty hyvin pistekuormituslähteiden päästöjen vähentämisessä ja että myös metsätalouteen liittyvissä toimenpiteissä, vesistöjen kunnostamisessa ja hydrologis-morfologisen paineen hallitsemisessa on edistytty. Lisätoimenpiteitä tarvitaan kuitenkin esimerkiksi maatalouden kohdalla.

Nitraattidirektiivi

Nitraattidirektiivin mukaisesti Suomessa sovelletaan pakollisia toimenpiteitä koko alueella. Vuosia 2012–2015 koskevien tietojen mukaan pohja- ja pintavesien nitraattipitoisuudet eivät aiheuttaneet erityistä huolta. Ravinteisiin liittyviä ongelmia ei kuitenkaan pitäisi aliarvioida. Suomi on yksi Itämeren rannikkovaltioista, ja ravinteet kuormittavat Itämeren edelleen pahoin huolimatta parannuksista rannikkovesien ravinnetilaa koskevissa tiedoissa.

Juomavesidirektiivi

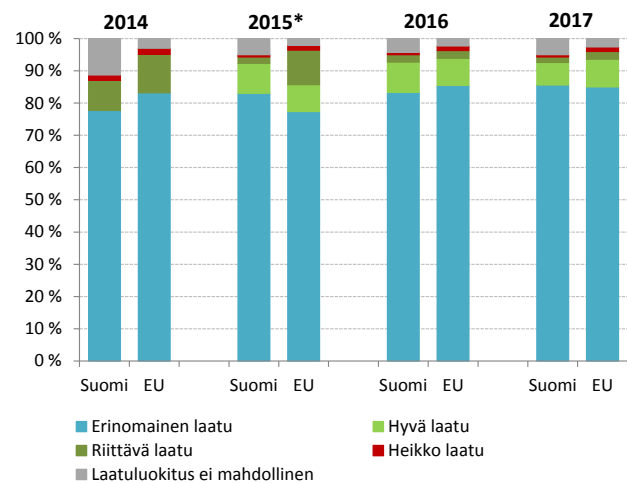
Juomaveden osalta edellisen ympäristölainsäädännön täytäntöönpanoraportin jälkeen ei ole saatu uusia tietoja.⁷²

Uimavesidirektiivi

Kaavio 18 osoittaa, että vuonna 2017 Suomen 299 uimavesialueesta 85,6 prosenttia oli laadultaan erinomaisia, 7 prosenttia hyviä ja 1,7 prosentin laatu oli riittävä (vuonna 2016 vastaavat luvut olivat 83,4 prosenttia, 9,3 prosenttia ja 2,3 prosenttia). Vuonna 2017 kaksi suomalaista uimavesialuetta oli laadultaan heikkoja.⁷³ Yksityiskohtaista tietoa Suomen uimavesistä on saatavilla kansallisessa portaaliassa⁷⁴ ja

Euroopan ympäristökeskuksen interaktiivisen kartan⁷⁵ kautta.

Kaavio 18: Uimaveden laatu 2014–2017⁷⁶

*Luokitus 'hyvä' otettiin käyttöön vuoden 2015 uimavesiraportissa

Yhdyskuntajätevesien käsittelystä annettu direktiivi

Suomi täyttää erittäin hyvin yhdyskuntajätevesien käsittelystä annetun direktiivin vaatimukset. Suomessa 100 prosenttia jätevedestä otetaan talteen, ja 95,2 prosenttia talteenotetusta määrästä käsitellään biologisesti. Lopuksi 91,1 prosenttia talteenotetusta jätevedestä käsitellään vielä tehokkaammin. Arvioitu investointi, joka tarvitaan loppujen yhdyskuntajätevesien asianmukaisen käsittelyn takaamiseksi, on 25,7 miljoonaa euroa⁷⁷.

Tulvadirektiivi

Suomessa tarvitaan edelleen merkittäviä investointeja vesipuitedirektiivin ja tulvadirektiivin noudattamisen nopeuttamiseksi. Investointeja on kohdistettava muun muassa kalojen vaellusesteiden poistamiseen, jokien virtauksen palauttamiseen luonnontilaan ja monenlaisiin tulvien ehkäisyyn ja vaikutusten lieventämiseen liittyviin toimenpiteisiin. Suomi on arvioinut, että 99 tulvariskin hallinnan suunnitteluun liittyvän toimenpiteen investointikustannukset ovat 472 miljoonaa euroa.

Tulvadirektiivillä luotiin puitteet tulvariskien arvioimiselle ja hallinnalle, ja sen tarkoituksena oli vähentää merkittäviin tulviin liittyviä haitallisia seurauksia.

Suomi on hyväksynyt ensimmäiset direktiivin mukaiset

72 Edellisen raportin mukaan juomavesidirektiivin mikrobiologisia ja kemiallisia muuttujia koskevia vaatimuksia noudatettiin erittäin hyvin.

73 Euroopan ympäristökeskus, 2017: [Euroopan uimavesien laatu vuonna 2016](#), s. 17.

74 Valvira, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto: [Suomen uimavedet](#).

75 Euroopan ympäristökeskus: [Uimavesien tila](#).

76 Euroopan ympäristökeskus, 2018: [Euroopan uimavesien laatu vuonna 2017](#), s. 21.

77 Euroopan komissio: Yhdeksäs kertomus yhdyskuntajätevesien käsittelystä annetun neuvoston direktiivin täytäntöönpanon tilasta ja täytäntöönpano-ohjelmista ([COM\(2017\) 749](#)) ja kertomukseen liitetty komission yksiköiden valmisteluasiakirja [SWD\(2017\)445](#).

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

tulvariskien hallintasuunnitelmansa ja raportoinut niistä, ja Euroopan komissio on toteuttanut arvioinnin.

Komission arvion mukaan Suomi on nähnyt vaivaa ja saanut aikaan myönteisiä tuloksia tavoitteiden asettamisessa ja ehkäisyyn, suojeluun ja valmiustoimiin liittyvien toimenpiteiden suunnittelussa. Arviointi osoitti myös, että kuten muidenkin jäsenvaltioiden kohdalla, Suomen tulvariskien hallintasuunnitelmat eivät vielä sisällä vahvaa yhteyttä tavoitteiden ja toimenpiteiden välillä eikä niissä selvitetä, ovatko suunnitellut toimenpiteet riittäviä tavoitteiden saavuttamiseksi ja mihin mennessä se voisi tapahtua. Lisäksi voitaisiin varmistaa koordinointi ilmastomuutokseen sopeutumista koskevan kansallisen strategian kanssa.

Ensisijaiset toimet vuonna 2019

- Toteutetaan toimia pintavesien seurannan parantamiseksi, jotta seuranta kattaa kaikki vesistöt kaikkien olennaisten laatutekijöiden osalta, mukaan luettuna hydrologis-morfologiset laatutekijät ja vesipiirin erityiset pilaavat aineet rannikkovesissä.
- Toteutetaan tehokkaita perustoimenpiteitä ja täydentäviä toimenpiteitä maatalouden hajakuormitukseen, lähinnä fosfaattikuormitukseen, puuttumiseksi (esimerkiksi toimenpiteet maan valumisen ja sedimentoitumisen ehkäisemiseksi, lannan asianmukainen hävittäminen ja integroitu tuholaisen torjunta).
- Toteutetaan toimia sen varmistamiseksi, että tulvariskien hallintasuunnitelmia koordinoidaan kansallisen ilmastomuutokseen sopeutumista koskevan strategian kanssa.

Kemikaalit

EU pyrkii varmistamaan, että vuoteen 2020 mennessä kemikaaleja valmistetaan ja käytetään siten, että minimoidaan kaikki mahdolliset merkittävät ihmisten terveyteen ja ympäristöön kohdistuvat haittavaikutukset. Parhaillaan laaditaan EU:n strategiaa sellaisesta myrkyttömästä ympäristöstä, joka edistää innovointia ja kestävien korvaavien aineiden, ei-kemialliset vaihtoehdot mukaan lukien, kehittämistä.

EU:n kemikaalilainsäädäntö⁷⁸ tarjoaa perussuojan ihmisten terveydelle ja ympäristölle. Lisäksi se takaa vakauden ja ennustettavuuden sisämarkkinoilla toimiville yrityksille.

Euroopan kemikaalivirasto (ECHA) julkaisi vuonna 2016 REACH- ja CLP-asetuksista raportin⁷⁹, jonka mukaan täytäntöönpanotoimet ovat edelleen kesken. Jäsenvaltiot tekevät tiivistä yhteistyötä täytäntöönpanon valvontaa koskevien tietojen vaihtamiseksi perustetun foorumin⁸⁰ puitteissa. Tämä yhteistyö on osoittanut, että täytäntöönpanotoimien vaikuttavuutta voidaan vielä lisätä, erityisesti rekisteröintivelvoitteiden ja käyttöturvallisuustiedotteiden kohdalla, koska niiden osalta vaatimuksia noudatetaan vielä melko huonosti.

Vaikka edistystä on tapahtunut, kansallisia täytäntöönpanon valvontatoimia voidaan vielä parantaa edelleen ja yhdenmukaistaa EU:n sisällä muun muassa tuontitavaran valvonnan osalta. Täytäntöönpanon valvonta on edelleen heikkoa joissakin jäsenvaltioissa, etenkin tuontia koskevan valvonnan ja toimitusketjuvelvoitteiden osalta. Täytäntöönpanon valvonnan rakenne on monimutkainen useimmissa EU-maissa, ja täytäntöönpanon valvontaa koskevissa hankkeissa paljastuu eroja vaatimusten noudattamisessa jäsenvaltioiden välillä (jotkin esimerkiksi ilmoittavat järjestelmällisesti EU:n keskiarvoa korkeammasta noudattamisasteesta ja toiset alhaisemmasta).

Komission vuonna 2015 teettämässä tutkimuksessa painotettiin jo yhdenmukaistetun markkinavalvonnan ja täytäntöönpanon valvonnan merkitystä pantaessa REACH-asetusta täytäntöön jäsenvaltioiden tasolla ja katsottiin se yhdenmukaistettujen sisämarkkinoiden toiminnan kannalta kriittiseksi menestystekijäksi.⁸¹

Maaliskuussa 2018 komissio julkaisi arvion REACH-asetuksesta⁸². Arviossa korostettiin tarvetta parantaa täytäntöönpanoa, jotta voidaan varmistaa tasapuoliset toimintaedellytykset, saavuttaa REACH-asetuksen tavoitteet ja varmistaa yhdenmukaisuus niiden toimien kanssa, joilla on määrä parantaa ympäristövaatimusten noudattamista ja ympäristöhallintaa. Tässä tarkoituksessa katsottiin keskeiseksi jatkuva raportointi jäsenvaltioiden täytäntöönpanotoimista.

REACH-, CLP- ja biosidivalmisteasetusten täytäntöönpanosta Suomessa vastaavat useat eri viranomaiset⁸³.

78 Pääasiassa kemikaaleista: REACH (OJ L 396, 30.12.2006, p.1.); for Classification, Labelling and Packaging, the CLP Regulation (: EUVL L 252, 31.12.2006, s. 1), yhdessä biosidivalmisteita ja kasvinsuojeluaineita koskevan lainsäädännön kanssa.

79 Euroopan kemikaalivirasto: [Report on the Operation of REACH and CLP 2016](#).

80 ECHA, seuraavien hankkeiden pohjalta: [REF-1](#), [REF-2](#) ja [REF-3](#).

81 Euroopan komissio (2015): Monitoring the Impacts of REACH on Innovation, Competitiveness and SMEs. Bryssel: Euroopan komissio.

82 [COM\(2018\) 116 final](#): Komission yleiskertomus REACH-asetuksen toiminnasta ja tiettyjen osa-alueiden tarkastelusta. Päätelmät ja toimet. Bryssel 5.3.2018.

83 ECHA: [Kansalliset tarkastuslaitokset - Suomi](#).

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

Sosiaali- ja terveysministeriö ja ympäristöministeriö vastaavat REACH-, CLP- ja biosidivalmisteasetusten yleisestä hallinnoinnista ja valvonnasta Suomessa.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) on nimetty REACH- ja CLP-asetusten toimivaltaiseksi viranomaiseksi ja biosidivalmisteasetuksen (BPR) toimivaltaiseksi viranomaiseksi. Tukes vastaa kaikkien REACH-, CLP- ja BPR-asetusten sisältämien kemikaalien, biosidien ja käsiteltyjen esineiden markkinoille saattamista koskevien säännösten täytäntöönpanosta. Tukes vastaa REACH-, CLP- ja BPR-asetusten kansallisesta neuvontapisteestä.

Kaupungeista kestävämpiä

Kaupunkiympäristöä koskevassa EU:n politiikassa kannustetaan kaupungeja ottamaan käyttöön kestävä kaupunkisuunnittelun politiikkoja. Niiden pitäisi sisältää innovatiivisia lähestymistapoja julkiseen kaupunkiliikenteeseen ja liikkuvuuteen, kestäviin rakennuksiin, energiatehokkuuteen ja kaupunkiluonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen.

Euroopan väestöstä hieman yli 80 prosentin ennustetaan asuvan kaupunkialueilla vuoteen 2050 mennessä.⁸⁴ Kaupunkialueet asettavat ympäristölle ja ihmisten terveydelle erityisiä haasteita, mutta ne tarjoavat myös mahdollisuuksia resurssien tehokkaampaan käyttöön. EU kannustaa kuntia vihreämmiksi sellaisten aloitteiden kuin Euroopan vihreä pääkaupunki palkinto⁸⁵, Green Leaf palkinto⁸⁶ ja Vihreä kaupunki verkkotyökalu⁸⁷ avulla.

Vihreämpien kaupunkien rahoittaminen

Suomi on varannut 39,5 miljoonaa euroa tai 5 prosenttia määrärahoistaan Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) puitteissa kaupunkialueiden kestävä kehityksen toimiin tehtäviin investointeihin (osana sen ”yhdenmukaisia alueellisia investointeja”) lähinnä Suomen kuudessa suurimmassa kaupungissa.⁸⁸

Suomi osallistuu Euroopan kaupunkikehitysverkostoon⁸⁹. Verkosto koostuu yli 500 kaupungista kaikkialla EU:ssa. Ne vastaavat yhdenmukaisen toimien täytäntöönpanosta kaupunkialueiden kestävä kehitystä koskevien strategioiden pohjalta. Toimia rahoittaa EAKR kaudella 2014–2020.

EAKR:n tukemiin verkoston aloitteisiin kuuluu kaupunkialueiden innovatiivisia toimenpiteitä, joilla

testataan kaupunkien haasteisiin vastaavia uusia ja testaamattomia ratkaisuja. Kaupunkialueiden innovatiivisten toimenpiteiden EAKR-määrärahat ovat yhteensä 372 miljoonaa euroa kaudella 2014–2020⁹⁰.

Yksi kaupunkialueiden innovatiivisiin toimenpiteisiin liittyvä hanke (CitiCAP, jonka määrärahat ovat 3,8 miljoonaa euroa) on käynnissä Lahdessa. Se koskee kestävä kaupunkiliikennettä. Sen tarkoitus on löytää innostavimmat tavat saada useammat ihmiset kävelemään, pyöräilemään ja käyttämään julkista liikennettä. CitiCAP-hankkeen avulla Lahti kehittää täysin uuden julkisen kannustimen, henkilökohtaisen päästökaupan, jonka se toivoo mullistavan ihmisten osallistumisen ilmastomuutoksen lieventämiseen.

Toinen kaupunkialueiden innovatiivisiin toimenpiteisiin liittyvä hanke (budjetti 3,4 miljoonaa euroa) on käynnissä Lappeenrannassa. Sen teemana on ”Urban infra revolution”. Se koskee kiertotalouden materiaaleja ja uudenlaisten menetelmien kehittämistä kierrätettävien ja funktionaalisten rakennustuotteiden tuotantoa varten. Toiveena on, että hankkeen kiertotalouteen ja vähähiilisyyteen perustuva ratkaisu mullistaa kaupunkialueiden rakennustekniikan. Teollisuuden sivuvirtoja hyödynnetään kaupunkirakentamisessa yhdistämällä niitä siten, että lopputuloksena on korkealuokkainen betonin korvaava materiaali. Hiilidioksidipäästöjä vähennetään välttämällä sementin käyttöä ja suosimalla paikallisia materiaalilähteitä.

Osallistuminen EU:n kaupunkialoitteisiin ja -verkostoihin

Suomen kunnat ovat yleisesti mukana EU:n ympäristönsuojelu- ja ilmastomuutosaloitteissa.

Monet Suomen kaupungit, kunnat ja alueet ovat mukana URBACT-aloitteessa, jossa tuetaan kestävä kaupunkikehitystä, osallistumalla viiteen eri temaattiseen verkostoon⁹¹.

Myös EU:n kaupunkiagenda tarjoaa verkoston, jossa hallinnon eri tasot voivat käsitellä kaupunkien kestävyyttä. Helsingin kaupunki on pääkumppani ilmanlaatuun keskittyvässä kumppanuudessa⁹².

Kaupunkikehitykseen liittyvästä politiikasta on tulossa Suomessa entistä näkyvämpää. Suurimpia kaupungeja käytetään järjestelmällisemmin alueiden ja koko maan kasvua edistävinä moottoreina. Suurimmat kaupungit ovat allekirjoittaneet kasvusopimuksia lisätäksään kilpailukykyään ja taloudellista sietokykyään, parantaakseen maankäyttöä, asumista ja liikennettä ja tullakseen sosiaalisesti kestävämmiksi.

⁸⁴ Euroopan komissio, Eurostat: [Urban Europe](#), 2016, s. 9.

⁸⁵ Euroopan komissio: [Euroopan vihreä pääkaupunki](#).

⁸⁶ Euroopan komissio: [European Green Leaf -palkinto](#).

⁸⁷ Euroopan komissio: [Vihreä kaupunki -verkkotyökalu](#).

⁸⁸ Euroopan komissio: [Suomen kumppanuussopimuksen 2014–2020 tiivistelmä](#), 2014.

⁸⁹ Euroopan komissio: [Kaupunkikehitysverkosto](#).

⁹⁰ Euroopan komissio: [Kaupunkialueiden innovatiiviset toimenpiteet](#).

⁹¹ URBACT: [Mukana olevat verkostot maittain](#).

⁹² Euroopan komissio: EU:n kaupunkiagenda.

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

Myös useat Horisontti 2020 -verkostohankkeet ovat lisänneet suomalaisten kaupunkien kestävyttä. CIVITAS-hankkeeseen osallistuu kolme kuntaa, jotka edustavat Suomea yhteisessä toimessa puhtaamman ja paremman kaupunkiliikenteen aikaansaamiseksi⁹³.

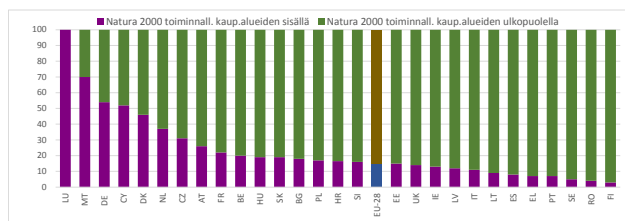
Suomalaiset kaupungit osallistuvat myös aktiivisesti sellaisiin aloitteisiin kuin Eurocities ja EU:n kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopuolitus (johon osallistuu 12 suomalaista kaupunkia). Toukokuuhun 2018 mennessä Helsinki, Joensuu, Lahti, Oulu, Tampere ja Vantaa olivat jo toimittaneet toimintasuunnitelmansa vuodelle 2020, ja niiden tuloksia seurataan parhaillaan. Kolme muuta kaupunkia on esitellyt ilmastoa koskevan toimintasuunnitelmansa ja sitoumuksensa joko vuodelle 2020 tai vuodelle 2030.⁹⁴

Näihin kaupunkialoitteisiin ja -verkostoihin pitäisi suhtautua myönteisesti ja niitä pitäisi kannustaa, sillä ne parantavat osaltaan kaupunkiympäristöä. Vuonna 2017 Suomen kaupungeissa asuvista kansalaisista 10,3 prosenttia katsoi asuinalueensa kärsivän saasteista, noesta tai muista ympäristöongelmista. Osuus on kasvanut 8,6 prosentista vuonna 2016 ja 10,1 prosentista vuonna 2015. Nämä luvut ovat huomattavasti EU-28:n keskiarvoa alhaisempia (20 prosenttia vuonna 2017 ja 18,9 prosenttia vuonna 2016) ja samalla tasolla Ruotsin ja Tanskan lukujen kanssa⁹⁵.

Luonto ja kaupungit

Vain kolme prosenttia Suomen Natura 2000 -verkostosta sijaitsee toiminnallisilla kaupunkialueilla⁹⁶, mikä on selvästi vähemmän kuin EU:n 15 prosentin keskiarvo (ks. kaavio 19).

Kaavio 19: Natura 2000 -verkoston osuus toiminnallisilla kaupunkialueilla⁹⁷

Kaupunkirakenteen hajautuminen

Suomen painotettu kaupunkialueiden leviämistä oli

0,61 UPU/m²⁹⁸ vuonna 2009 verrattuna Euroopan keskiarvoon (EU-28+4), joka oli 1,64 UPU/m². Luku kasvoi 3,4 prosenttia vuodesta 2006 vuoteen 2009⁹⁹.

Liikennehuuhkat ja kaupunkiliikenne

Liikennehuuhkat eivät kuulu Suomessa merkittävimpiin ympäristöongelmiin. Monet tässä raportissa käsitellyistä aiheista liittyvät kuitenkin jossain määrin liikennehuuhkiin, erityisesti ilmanlaatu ja melu.

Ajoneuvojen kokonaismäärä kasvoi Suomessa 3,3 miljoonaa vuonna 2016, mikä tarkoittaa sitä, että ajoneuvojen määrä tuhatta asukasta kohti kasvoi 580 ajoneuvosta vuonna 2014 jo 604 ajoneuvoon vuonna 2016.

Tämä kasvu on kuitenkin johtanut siihen, että keskimääräinen kuljettaja vietti vuosittain pienemmän määrän tunteja liikennehuuhkissa. Tuntimäärä oli 19,9 vuonna 2014 ja 17,9 vuonna 2016. Suomi sijoittui siis selvästi alemmalle tasolle kuin heikoimmin menestynyt EU-maa (eli Yhdistynyt kuningaskunta 45,1 tunnin osuudella)¹⁰⁰.

Maantieliikenteen määrä Suomessa BKT-yksikköä kohden vuonna 2014 oli 310 ajoneuvokilometriä tuhatta Yhdysvaltain dollaria kohden, mikä on enemmän kuin OECD:n Euroopan keskiarvo eli 254 ajoneuvokilometriä tuhatta Yhdysvaltain dollaria kohden¹⁰¹.

Matkustajaliikenteen liikennemuotojakauma¹⁰² vuonna 2015 osoittaa, että henkilöautojen osuus oli 85 prosenttia maaliikenteen matkustajaliikenteestä (EU-

93 Euroopan komissio: [Horisontti 2020 Civitas -hanke](#).

94 Kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopuolitus: [Allekirjoittajat maittain](#).

95 Euroopan komissio, Eurostat: [Saasteet, noki tai muut ympäristöongelmat kaupunkitumistuksen mukaan](#).

96 Euroopan komissio: [Toiminnallisten kaupunkialueiden määrittelmä](#).

97 Euroopan komissio: [The 7th Report on Economic, Social and Territorial Cohesion](#), 2017, s. 121.

98 UPU = Urban Permeation Unit, mittaa rakennetun alueen kokoa sekä sen hajautumista koko alueelle.

99 Euroopan ympäristökeskus: [Urban Sprawl in Europe, Annex I](#), 2014, s. 4–5.

100 Euroopan komissio: [Vuositainen liikennehuuhkissa vietetyt tunn](#).

101 OECD: "Road traffic intensity per unit of GDP, 2014 or latest available year", julkaisussa *Sectoral and Economic Trends of Environmental Significance*, OECD:n julkaisut, Pariisi, 2015.

102 Liikennemuodon ja henkilökilometrien välinen suhde (lukuun ottamatta polkupyöriä ja muita vaihtoehtoisia menetelmiä).

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

28: 83,4 prosenttia), linja-autojen ja johdinautojen osuus
9,7 prosenttia (EU-28: 9,1 prosenttia) ja junien osuus
5,3 prosenttia (EU-28: 7,6 prosenttia)¹⁰³.

¹⁰³ Eurostat: [Matkustajaliikennetilastot liikennemuotojakauman mukaan](#).

Osa II: Toteutuskehys: Täytäntöönpanovälineet

4. Ympäristöverotus, ympäristöä säästävät julkiset hankinnat, ympäristörahoitus ja -investoinnit

Ympäristöverotus ja ympäristölle haitalliset tuet

Taloudelliset kannustimet, verotus ja muut taloudelliset välineet ovat vaikuttavia ja tehokkaita tapoja saavuttaa ympäristöpolitiikan tavoitteita. Kiertotaloutta koskevassa toimintasuunnitelmassa rohkaistaan käyttämään niitä. Ympäristölle haitallisia tukia seurataan EU-ohjausjakson ja energiaunionin hallintaprosessin yhteydessä.

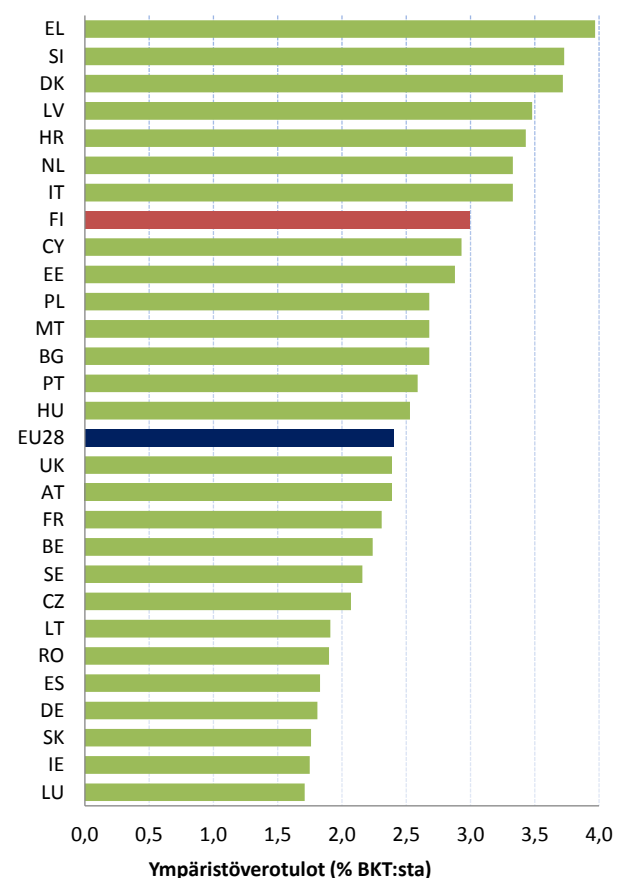
Suomen ympäristöön liittyvistä veroista saamat tulot ovat edelleen EU:n keskiarvoa suuremmat. Ympäristöverojen osuus oli 2,99 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2017 (EU-28:n keskiarvo 2,4 prosenttia), mikä selviää kaaviosta 20, ja energiaverojen osuus oli 1,99 prosenttia suhteessa BKT:hen EU:n keskiarvon ollessa 1,84 prosenttia¹⁰⁴. Samana vuonna ympäristöverotulojen osuus oli 6,88 prosenttia kaikista vero- ja sosiaaliturvamaksutuloista (enemmän kuin EU-28:n keskiarvo eli 5,97 prosenttia).

Verotuksen rakenne osoittaa, että työn verotuksesta saatujen tulojen osuus suhteessa kokonaisverotuloihin oli EU:n keskiarvoa suurempi eli 51,3 prosenttia vuonna 2016, kun taas työhön kohdistuva implisiittinen verotaakka oli 40,7 prosenttia¹⁰⁵. Kulutusverotus oli edelleen suhteellisen vähäistä (32,7 prosenttia, 15. sija EU-28:ssa), mikä viittaa siihen, että verotaakkaa voitaisiin siirtää työn verotuksesta kulutuksen suuntaan ja erityisesti ympäristöverotusta voitaisiin lisätä. Viime aikoina on kuitenkin korotettu liikennepolttoaineiden veroja, energiasisältöveroa ja lämmityspolttoaineiden hiilidioksidiveroa.

Komissio on toistuvasti todennut EU-ohjausjaksolla, että ympäristöverotulot ovat Suomessa nousseet viime vuosina ja kuuluvat EU:n suurimpiin. Vuoden 2018 Suomea koskevassa maaraportissa komissio totesi ympäristöverojen rakenteen muuttuneen: lämmityksestä, voimaloista ja koneista lähtöisin olevasta hiilidioksidista perittävien verojen ja jäteverojen osuudet ovat kasvaneet vähitellen.¹⁰⁶ Raportissa myös ehdotettiin uusien politiikan välineiden, kuten verojen tai maksujen, käyttöönottoa jätteiden syntymisen ehkäisemisen edistämiseksi, uudelleenkäytön ja

kierrätyksen taloudellisen kannattavuuden lisäämiseksi ja uudelleen käytettävissä ja kierrätettävissä olevan jätteen ohjaamiseksi pois poltosta (ks. jätehuoltoa koskeva kohta luvussa 1).

Kaavio 20: Ympäristöverotulot prosentteina suhteessa BKT:hen vuonna 2017¹⁰⁷

On myös syytä mainita, että panttijärjestelmä ja pakkausvero katsotaan erittäin onnistuneiksi asianomaisten osapuolten tiiviin yhteistyön ansiosta.¹⁰⁸

Fossiilisten polttoaineiden tukia vähennettiin kuluneen vuosikymmenen aikana, ja ne olivat lähes kadonneet vuonna 2016. Veropoikkeukset sen sijaan lisääntyivät viime vuosina, ja vuonna 2016 niitä oli käytössä muun muassa liikenteessä, vapaa-ajanlennoissa, liikkuvissa työkoneissa, maataloudessa, energiantensiivisissä yrityksissä ja lämmityksessä käytettävien fossiilisten

¹⁰⁴ Eurostat: [Ympäristöverotulot, 2018](#).

¹⁰⁵ Euroopan komissio, [Taxation Trends Report](#), 2017.

¹⁰⁶ Euroopan komissio: [EU-ohjausjakson maaraportit 2018](#), s. 17.

¹⁰⁷ Eurostat: [Ympäristöverotulot, 2018](#).

¹⁰⁸ Institute for European Environmental Policy: Case Studies on Environmental Fiscal Reform, [Deposit refund system in Finland](#).

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

polttoaineiden kohdalla. Näiden poikkeusten summa oli vuonna 2016 yhteensä 1 600 miljoonaa euroa¹⁰⁹.

Huomattavaa edistystä on saatu aikaan niin kutsutun ”dieseldifferentiaalnin” (ero dieselin hinnassa suhteessa bensiiniin) pienentämisessä vuoden 2005 jälkeen. Vuonna 2016 bensiini- ja dieselveron välinen ero oli 32 prosenttia, kun se vuonna 2005 oli 84 prosenttia¹¹⁰. Bensiinistä ja dieselistä vuonna 2016 peritty valmistevero pysyi vakaana vuoden 2015 veroon verrattuna (0,68 euroa/bensiinilitra ja 0,51 euroa/diesellitra)¹¹¹.

Suomessa on käytössä hiilidioksidipohjaisia moottoriajoneuvoveroja. Autojen rekisteröintivero ja vuotuinen käyttövero perustuvat päästöihin. Tieliikenteen polttoaineiden valmisteverot perustuvat energiasisältöön ja hiilidioksidipäästöihin¹¹².

Vuonna 2016 oli käytössä kannustimia, joilla edistettiin sellaisten autojen hankkimista, joiden hiilidioksidipäästöt ovat pienemmät. Nämä kannustimet liittyivät vuotuisiin käyttöveroihin ja tukiin sekä tiemaksuihin, ruuhkamaksuihin ja vähäpäästöisiin alueisiin liittyviin maksuihin. Ne liittyivät kuitenkin myös puhtaampien ajoneuvojen hankintaan. Mikään kannustimista ei liittynyt tieinfrastruktuurien ensisijaiseen käyttöön.¹¹³ Suomessa hankittavat uudet ajoneuvot ovat yhtä ympäristöystävällisiä kuin EU:n keskiarvo: niiden keskimääräiset hiilidioksidipäästöt ovat 120 grammaa/kilometri (EU:n keskiarvo oli 118 grammaa vuonna 2016)¹¹⁴.

Vaihtoehtoisten polttoaineiden käyttö Suomessa myytävissä uusissa henkilöautoissa on lisääntynyt huomattavasti viime vuosina. Vaihtoehtoisia polttoaineita käyttävien uusien henkilöautojen osuus oli vuonna 2016 neljä kertaa niin suuri kuin vuonna 2013.¹¹⁵ Myös latauspisteiden määrän lisääntyminen ja tuki täysin sähköisten ajoneuvojen hankkimiselle tukevat sähköautojen pääsyä markkinoille.

Ympäristöä säästävät julkiset hankinnat

Ympäristöä säästäviä julkisia hankintoja koskevalla EU:n politiikalla kannustetaan jäsenvaltioita toteuttamaan lisätoimia, jotta ne voisivat soveltaa ympäristöä säästäviä hankintakriteerejä vähintään 50 prosentissa julkisista tarjouskilpailuista. Euroopan komissio auttaa lisäämään julkisten hankintojen käyttöä strategisena välineenä ympäristönsuojelun tukemisessa.

Julkisten hankintojen ostovoima on EU:ssa noin 1,8 biljoonaa euroa (noin 14 prosenttia suhteessa BKT:hen). Merkittävä osa varoista käytetään aloilla, joiden ympäristövaikutukset ovat suuret, kuten rakentamisen tai liikenteen alalla, joten julkisten hankintojen suorittaminen ympäristöä säästävällä tavalla voi auttaa vähentämään merkittävästi julkisten menojen kielteisiä ympäristövaikutuksia ja vahvistamaan kestävien ja innovatiivisten yritysten toimintaa. Komissio on ehdottanut ympäristöä säästävän EU:n julkisen hankinnan kriteereitä¹¹⁶.

Ympäristöä säästävien julkisten hankintojen kansallinen strategia sisältyy vuonna 2013 tehtyyn valtioneuvoston periaatepäätökseen kestävien ympäristö- ja energiaratkaisujen (cleantech-ratkaisut) edistämisestä julkisissa hankinnoissa.

Suomi on asettanut kunnianhimoisia tavoitteita suositusten muodossa keskushallinnolle mutta myös alue- ja paikallishallinnolle. Suomessa on myös asetettu ajan myötä vähitellen kasvavia tavoitteita, ja lopullinen tavoite on suorittaa 100 prosenttia keskustason julkisista hankinnoista ympäristöä säästävällä tavalla¹¹⁷. Julkisten rakennusten uudisrakentamisessa Suomi pyrkii lähes nollaenergiarakennuksiin vuoden 2017 jälkeen. Uusien käyttövoimaratkaisujen (esimerkiksi sähkö-, etanoli-, maakaasu- tai hybridikäyttö) osuus on oltava vähintään 30 prosenttia kaikista käytössä olevista ajoneuvoista. Lisäksi julkisissa laitoksissa tarjottavasta ruoasta 10 prosentin on oltava luomua vuoteen 2015 mennessä ja 20 prosenttia vuoteen 2020 mennessä.

Ympäristöä säästäviä julkisia hankintoja koskevat kriteerit laaditaan kansallisella tasolla. Niitä varten on annettu ohjeet ja kriteerit 16 hankinta-alalle, joita ovat esimerkiksi elintarvike- ja cateringpalvelut, ajoneuvot ja liikenne, rakentaminen, energiapalvelut, energiaan

¹⁰⁹ OECD: [Luettelo fossiilisten polttoaineiden tukitoimenpiteistä](#), 2018.

¹¹⁰ Euroopan ympäristökeskus 2017: [Environmental taxation and EU environmental policies](#), s. 27.

¹¹¹ Euroopan komissio: [Euroopan verotietokanta](#), 2018.

¹¹² ACEA: [CO₂ based motor vehicle taxes in Europe](#).

¹¹³ Euroopan ympäristökeskus: [Appropriate taxes and incentives do affect purchases of new cars](#), 18. toukokuuta 2018.

¹¹⁴ Euroopan ympäristökeskus: [Average CO₂ emissions from new passenger cars sold in EU-28 Member States plus Norway, Iceland and Switzerland in 2016](#).

¹¹⁵ Euroopan komissio: [Transport in the European Union Current Trends and Issues](#), 2018, s. 27–28.

¹¹⁶ Tiedonannossa ”Ympäristöä säästävät julkiset hankinnat” ([COM\(2008\) 400](#)) komissio suosittelee luomaan prosessit ympäristöä säästäviä julkisia hankintoja koskevien yhteisten kriteerien vahvistamiselle. Ympäristöä säästävien julkisten hankintojen konsepti perustuu selkeisiin, todennettaviin, perusteltuihin ja kunnianhimoisiin tuotteita ja palveluita koskeviin ympäristökriteereihin, joiden pohjana ovat elinkaariarvioinnin menetelmä ja tieteellinen tutkimus.

¹¹⁷ Green public procurement and the EU action plan for the circular economy, Euroopan parlamentti, 2017.

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

liittyvät tuotteet ja tekstiilit (työvaatteet). Ympäristöä säästäviä hankintoja koskevia kriteerejä kehitetään myös huonekaluille, siivouspalveluille, ammattikeittiölaitteille ja painopalveluille.

Julkisten hankintojen strategisen käytön tukemiseksi Suomi perusti maaliskuussa 2018 kestävän ja innovatiivisen julkisen hankinnan kansallisen osaamiskeskuskeskuksen. Sen keskeisiä palveluita ovat innovatiivisten hankintastrategioiden toteuttaminen, Green Deals sopimusten pilotointi, kansallisen muutosverkoston ylläpitäminen ja kansainvälisten hankintojen ja rahoituksen saamisen mahdollistaminen.

Euroopan parlamentin teettämässä tutkimuksessa todetaan, että Suomi on pannut ympäristöä säästäviä julkisia hankintoja koskevan kansallisen toimintasuunnitelman osittain täytäntöön.¹¹⁸

Ympäristörahoitus ja -investoinnit

Euroopan rakenne- ja investointirahastojen (ERI-rahastojen) säännöissä veloitetaan jäsenvaltiot edistämään ympäristö- ja ilmastotavoitteita rahoitusstrategioissaan ja ohjelmissaan, jotka koskevat taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta, maaseudun kehittämistä ja meripolitiikkaa.

Kestävyyden saavuttaminen tarkoittaa julkisten ja yksityisten rahoituslähteiden mobilisointia.¹¹⁹ Euroopan rakenne- ja investointirahastojen (ERI-rahastojen)¹²⁰ hyödyntäminen on erittäin tärkeää, jos jäsenvaltiot haluavat saavuttaa ympäristötavoitteensa ja sisällyttää ne muille politiikanaloille. Myös muilla välineillä, kuten Horisontti 2020 ohjelmalla, LIFE-ohjelmalla¹²¹ ja Euroopan strategisten investointien rahastolla¹²², voidaan tukea hyvien käytäntöjen täytäntöönpanoa ja levittämistä.

Vuonna 2017 tehdyssä Eurobarometri-tutkimuksessa¹²³ EU:n kansalaisten ympäristöasenteista 87 prosenttia suomalaisista tuki suurempia EU:n investointeja ympäristönsuojeluun yleensä (EU:n keskiarvo 85 prosenttia).

118 Euroopan parlamentti: [Green Public Procurement and the Action Plan for the Circular Economy](#), 2017, s. 79–80.

119 Ks. esimerkiksi [Action plan on financing sustainable growth \(COM\(2018\) 97\)](#).

120 Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR), koheesiorahasto, Euroopan sosiaalirahasto (ESR), Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto (maaseuturahasto) ja Euroopan meri- ja kalatalousrahasto (EMKR). EAKR:stä, koheesiorahastosta ja ESR:stä käytetään nimitystä 'koheesiopolitiikan rahastot'.

121 Euroopan komissio: [LIFE-ohjelma](#).

122 Euroopan investointipankki: [European Fund for Strategic Investments, 2016](#).

123 Euroopan komissio, 2017: [Erityiseurobarometri nro 468](#), "Attitudes of European citizens towards the environment".

Euroopan rakenne- ja investointirahastot 2014–2020

Suomelle on osoitettu ERI-rahastoista 3,76 miljardia euroa kaudelle 2014–2020 viittä kansallista ja alueellista ohjelmaa varten (ks. kaavio 19). Kun otetaan huomioon tämä EU:n rahoitus ja 4,66 miljardin euron kansallinen rahoitusosuus, Suomen kokonaismäärärahat ovat 8,42 miljardia euroa, joita voidaan investoida muun muassa seuraaville aloille: kilpailukyvyn parantaminen, tutkimuksen ja innovoinnin edistäminen, työpaikkojen luominen, koulutuksen edistäminen sekä vähähiiliseen talouteen siirtyminen ja ympäristönsuojelu.

Koheesiopolitiikka

Suomi hallinnoi EU:n koheesiopolitiikan puitteissa kaudella 2014–2020 kahta toimenpideohjelmaa (yksi koskee Manner-Suomea ja toinen Ahvenanmaata), jotka saavat rahoitusta Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahastosta (ESR).

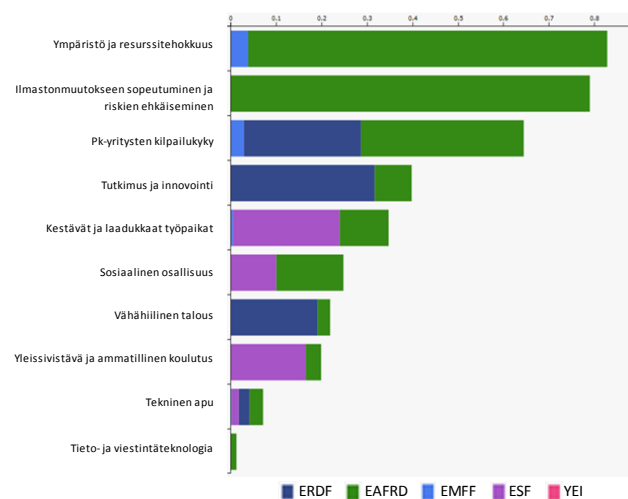
Kaudelle 2014–2020 Suomi on saanut yhteensä noin 1,47 miljardia euroa koheesiopolitiikan rahoitusta, josta

- 999,1 miljoonaa euroa kehittyneemmille alueille (kaikki)
- 161,3 miljoonaa euroa Euroopan alueelliseen yhteistyöhön
- 305,3 miljoonaa euroa pohjoisille harvaan asutuille alueille.

Tästä koheesiopolitiikan alaan kuuluvasta rahoituksesta ESR:n osuus on Suomessa vähintään 515 miljoonaa euroa. Tosiasiallinen summa määritetään niiden erityisten haasteiden perusteella, joihin maan on puututtava ESR:n kattamilla aloilla.

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

Kaavio 21: ERI-rahastot 2014–2020 – EU:n määrärahat aiheittain, Suomi (miljardia euroa)¹²⁴

EAKR:n rahoitus osoitetaan erityisesti innovointiin ja tutkimukseen, jotka koskevat innovatiivista energiateknologiaa, kuten avomeren energiantuotantoa ja energiatehokkuutta, älykkäitä rakennuksia, puurakennusteknologiaa, mallien ja prosessien kehittämistä ja pilottihankkeita. EAKR:n rahoitus keskitetään uusiin, vähähiilisiin tuotteisiin ja palveluihin, jotka myös saadaan markkinoille kaupunkien vähähiilistä kehitystä koskevien strategioiden avulla. Pk-yritykset parantavat energiatehokkuuttaan uusien energiatehokkaiden innovaatioiden ja kestävä kasvua tukevien investointien avulla. Tämä avaa erityisesti mahdollisuuksia uudentyypisille energiapalveluille, edistää liiketoimintaa maaseutualueilla ja auttaa löytämään ratkaisuja hajautettuun energiantuotantoon.

The shift to a low-carbon economy is a high priority for ERDF in Finland: instead of allocating 20 % to this thematic objective (the regulatory requirement), Finland has allocated 25 %.

Maaseudun kehittäminen

Manner-Suomen maaseudun kehittämisen ohjelmassa hahmotellaan Suomen painopisteet noin 5,7 miljardin euron julkisten määrärahojen käyttämisessä. Tästä paketista 28 prosenttia käytetään maatalouden ympäristö- ja ilmastotoimenpiteisiin (1,6 miljardia euroa), ja muut ympäristöalan toimenpiteet, kuten luonnonmukainen maatalous, saavat noin 6 prosenttia koko paketista (333 miljoonaa euroa).

Suomi on esimerkiksi viime aikoina keskittynyt Suomessa jo esiintyvien tuholaitten aiheuttamien laajojen metsätuhojen ehkäisemiseen tarjotakseen korvauksia metsänhoito- ja metsätalousalalle. Tarkoitus on auttaa

säilyttämään/ennallistamaan metsäekosysteemejä ja luonnon monimuotoisuutta tai perinteistä maisemaa selkärangattomien, sienten, bakteerien tai virusten aiheuttamien, puiden kasvuun tai laatuun Suomen metsissä kohdistuneiden tuhojen tai heikentymisen jälkeen. Tässä ohjelmassa keskitytään tukemaan biologisten torjunta-aineiden ja muiden kuin kemiallisten, vahvempien korvaavien aineiden käyttöä.

Euroopan meri- ja kalatalousrahasto

Suomen merenkulku-, kalastus- ja vesiviljelyalojen investointipaketin määrärahat ovat yhteensä 140,9 miljoonaa euroa, mistä 74,4 miljoonaa euroa on EU:n varoja.

Suomen kestävä kalastuksen toimenpideohjelmalla edistetään ympäristön kannalta kestävä, resurssitehokasta, innovatiivista, kilpailukykyistä ja tietämykseen perustuvaa kalastusta. Ohjelma sisältää toimenpiteitä ja investointeja, jotka edistävät kannattavaa toimintaa, lisäävät kalan kysyntää, tehostavat logistiikkaa, parantavat pyydysten valikoivuutta, lähestyvät merialueiden suunnittelua kalastuksen näkökulmasta ja parantavat kalastusalan julkisuuskuvausta edistämällä vuoropuhelua ja konfliktinhallintaa.

Yhteistyössä sidosryhmien kanssa käynnistetään monivuotisia innovointiohjelmia, jotka koskevat kestävä kalastusta ja kalastusympäristön ennallistamista. Yhteistyön avulla teollisuus, hallintovirkamiehet, tutkijat ja ympäristöasiantuntijat kehittävät menetelmiä kalastajien auttamiseksi, jotta he voivat sopeutua toimimaan esimerkiksi lähellä suojeltua hyljepopulaatiota.

Vesiviljelyn osalta EMKR:n tuki kohdistetaan investointeihin, jotka edistävät alan kestävä kasvua ja uudistamista ja kannustavat monipuolistamaan tuotantoa ja vähentämään ympäristövaikutusta. Monivuotisessa tutkimus- ja kehittämisohjelmassa toimitaan yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Kansainvälistä yhteistyötä vahvistetaan Itämeren alueella ja Pohjoismaiden kanssa.

Verkkojen Eurooppa -väline

Verkkojen Eurooppa -väline on EU:n keskeinen rahoitusväline, joka on kehitetty nimenomaan investointien suuntaamiseksi EU:n liikenne-, energia- ja digitaali-infrastruktuuriin, jotta voidaan puuttua havaittuihin puuttuviin yhteyksiin ja pullonkauloihin ja edistää kestävyttä.

Vuoden 2017 loppuun mennessä Suomi oli allekirjoittanut 164 miljoonan euron arvosta sopimuksia,

¹²⁴ Euroopan komissio: [Euroopan rakenne- ja investointirahastojen maakohtaiset tiedot](#).

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

jotka koskevat Verkkojen Eurooppa välineen liikennehankkeita.¹²⁵

Horisontti 2020

Suomi on saanut Horisontti 2020 ohjelman rahoitusta ohjelman käynnistymisestä eli vuodesta 2014. Tammikuusta 2019 alkaen 584 osallistujalle on myönnetty enintään 233,8 miljoonan euron määrärahat hankkeisiin, jotka kuuluvat yhteiskunnalliset haasteet työohjelmiin ja joissa käsitellään ympäristökysymyksiä.^{126,127}

Edellä mainittujen työohjelmien lisäksi ilmastoon ja luonnon monimuotoisuuteen kohdistetaan määrärahoja koko Horisontti 2020 ohjelman puitteissa. Horisontti 2020 työohjelmista annettiin Suomelle rahoitusta joulukuuhun 2018 mennessä ilmastotoimiin 244 miljoonaa euroa (28,2 prosenttia Suomen Horisontti 2020 kokonaismäärärahoista) ja luonnon monimuotoisuuteen liittyviin toimiin 40 miljoonaa euroa (4,7 prosenttia Suomen Horisontti 2020 määrärahoista)¹²⁸.

LIFE-ohjelma

LIFE-ohjelma on EU:n ympäristö- ja ilmastotoimien rahoitusväline. Siitä lähtien, kun LIFE-ohjelma käynnistettiin vuonna 1992, Suomessa on yhteisrahoitettu 141 hanketta¹²⁹. Yhteensä niihin on investoitu 268 miljoonaa euroa, mistä 124 miljoonaa euroa on EU-rahoitusta. Näistä hankkeista 89:ssä keskityttiin ympäristöalan innovointiin, 51:ssä luonnonsuojeluun ja yhdessä tiedottamiseen ja viestintään.

Kaudelle 2014–2017 EU osoitti suomalaisiin hankkeisiin 10 miljoonan euron rahoituksen¹³⁰. Yksi näistä hankkeista on LIFE EconomisE. Siinä pyritään hyödyntämään investointipotentiaalia kestävä, vähähiilistä rakennuskantaa varten, ja EU:n rahoitusosuus on yli 500 000 euroa¹³¹.

125 Euroopan komissio: [Investoinnit Suomessa](#), 2019, s. 1.

126 Euroopan komission [omat laskelmat, jotka perustuvat CORDA-tietovarastoon \(COMmon REsearch DATA Warehouse\)](#). Avustuksen enimmäismäärä on komission päättämä avustuksen enimmäismäärä. Se vastaa yleensä haettua avustussummaa mutta voi olla myös pienempi.
127 i.e. (ii) Food security, sustainable agriculture and forestry, marine and maritime and inland water research and the bioeconomy; (iii) Secure, clean and efficient energy; (iv) Smart, green and integrated transport; and (v) Climate action, environment, resource efficiency and raw materials.

128 Euroopan komission [omat laskelmat, jotka perustuvat CORDA-tietovarastoon \(COMmon REsearch DATA Warehouse\)](#).

129 Euroopan komissio: [LIFE Suomessa, 2017](#).

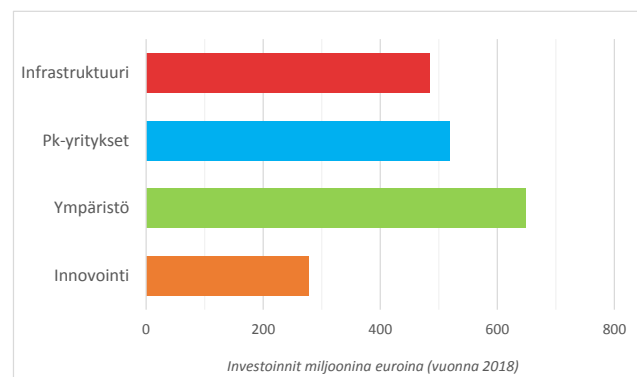
130 Komission yksiköt EASME:n toimittamien tietojen pohjalta.

131 Euroopan komissio: [LIFE EconomisE](#).

Euroopan investointipankki

EIP:n lainojen summa oli Suomessa 7,1 miljardia euroa vuosina 2013–2017. Pelkästään vuonna 2018 EIP-ryhmä¹³² lainasi suomalaisille yrityksille ja julkisille elimille yli 1,9 miljardia euroa, mikä käy ilmi kaaviosta 22. Tästä summasta 649 miljoonaa euroa (34 prosenttia) investoitiin suoraan ympäristöön liittyviin hankkeisiin.

Kaavio 22: EIP:n lainat Suomelle vuonna 2018¹³³

Euroopan strategisten investointien rahasto

Euroopan strategisten investointien rahasto (ESIR) on aloite EU:n tämänhetkisen investointivajeen korjaamiseksi. Tammikuuhun 2019 mennessä ESIR oli mobilisoinut Suomessa yli 2 miljardia euroa, ja näiden varojen avulla aikaan saatujen investointien odotetaan olevan yli 7,9 miljardia euroa¹³⁴.

Vihreän infrastruktuurin rahoitus tulee luonnon monimuotoisuuden suojelun yleisestä rahoituskehiksestä. Tämä sisältää nimenomaan luonnonsuojeluun osoitetun rahoituksen ja eri aloihin (muun muassa maatalous, metsätalous ja kalastus) kuuluvan rahoituksen. Kuten kaikissa EU-maissa, rahoitus on yhdistelmä EU-lähteistä (esimerkiksi yhteiseen maatalouspolitiikkaan kuuluvat maaseudun kehittämisohjelmien toimenpiteet) ja kansallisista lähteistä saatuja varoja.

Kansallinen ympäristörahoitus

Suomi käytti ympäristönsuojeluun 499 miljoonaa euroa vuonna 2016, saman summan kuin vuonna 2015.¹³⁵ Näistä maksuista 15 prosenttia osoitettiin jätehuoltoon (EU:n keskiarvo 49,7 prosenttia). Pilaantumisen torjuntaan osoitettiin 175 miljoonaa euroa (35 prosenttia kokonaismäärärahoista). Suomen ympäristökuluista 14 prosenttia osoitettiin luonnon monimuotoisuuden ja maiseman suojelemiseen (70 miljoonaa euroa)¹³⁶.

132 EIP-ryhmään kuuluvat EIP sekä ESIR-rahaston investoinnit ja lainat.

133 EIP: [Suomi ja EIP](#), 2018.

134 Euroopan investointipankki: [ESIR-hankkeiden kartta](#).

135 Eurostat: [Julkisyhteisöjen menot toiminnoittain](#), 2018.

136 Jätevesien käsittelyyn käytetyistä varoista ei ole saatavilla tietoja.

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

Vuosina 2012–2016 julkisyhteisöjen ympäristönsuojeluun osoittama rahoitus oli 2,54 miljardia euroa¹³⁷.

Kuten raportissa on useaan kertaan mainittu, yksi Suomen haasteista on sen varmistaminen, että ympäristörahoitus pysyy asianmukaisella tasolla. Luonnonsuojelun rahoitusvajeet viivyttävät EU:n ympäristölainsäädännön ja -politiikan asianmukaista täytäntöönpanoa. Siksi taloudellisten resurssien takaaminen täytäntöönpanovajeen korjaamiseksi pitäisi katsoa yhdeksi Suomen ensisijaisista tavoitteista.

Ensisijaiset toimet vuonna 2019

- Hyödynnetään Natura 2000 -ohjelman rahoitusmahdollisuudet seuraavan monivuotisen rahoituskehysten puitteissa, muun muassa suhteessa suojeltavien lajien mahdollisesti aiheuttamien vahinkojen ehkäisytoimenpiteisiin.

¹³⁷ Eurostat: [Julkisyhteisöjen menot toiminnoittain](#), 2018.

5. Ympäristöhallinnon vahvistaminen

Tiedottaminen, yleisön osallistuminen ja oikeussuojan saatavuus

Kansalaiset voivat suojella ympäristöä tehokkaammin, jos he voivat luottaa Århusin yleissopimuksen kolmeen pilariin:

- i) tiedon saanti
- ii) yleisön osallistuminen päätöksentekoon and
- iii) muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeus ympäristöasioissa.

Viranomaisille, yleisölle ja yrityksille on erittäin tärkeää, että ympäristötiedon jakaminen on tehokasta ja toimivaa¹³⁸. Yleisön osallistumisen avulla viranomaiset voivat tehdä päätöksiä, joissa yleisön huolenaiheet otetaan huomioon. Mahdollisuus käyttää oikeussuojakeinoja muodostuu takeista, joiden ansiosta kansalaiset ja kansalaisjärjestöt voivat käyttää kansallisia tuomioistuimia suojellakseen ympäristöä¹³⁹. Tähän mahdollisuuteen kuuluu oikeus hakea muutosta oikeusteitse ('asiavaltuus')¹⁴⁰.

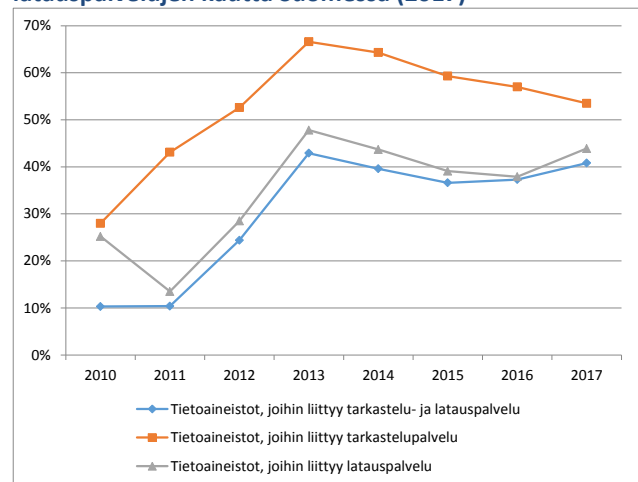
Ympäristöä koskeva tieto

Suomella on yhdenmestetty lähestymistapa ympäristöä koskevan tiedon toimittamiseen. Ympäristöhallinnon verkkopalvelusta¹⁴¹ saa kaikki ympäristöä koskevat tiedot. Vettä ja jätteitä koskevia tietoja saa ympäristöministeriön portaalista.¹⁴² Luontotyyppi-, vesi-, kemikaali- ja jätedirektiivien osalta puuttuu kuitenkin tietoja.

INSPIRE-direktiivin täytäntöönpanossa Suomessa on parantamisen varaa. Suomen suoriutumista arvioitiin sen vuoden 2016 täytäntöönpanoraportin¹⁴³ ja tuorempien,

vuodelta 2017 peräisin olevien seurantatietojen¹⁴⁴ perusteella. Suomi on edistynyt hyvin koordinoinnissa, tietoaaineistojen määrittämisessä ja tietojen dokumentoinnissa ja päässyt hyvälle täytäntöönpanon tasolle. Lisätoimia tarvitaan, jotta voidaan saattaa tiedot saataville palvelujen kautta, parantaa tietojen uudelleenkäytön edellytyksiä ja asettaa ympäristöön liittyvät tietoaaineistot etusijalle täytäntöönpanossa. Tämä pätee erityisesti niihin tietoaaineistoihin, jotka on määritetty ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon kannalta arvokkaiksi paikkatietoaaineistoiksi¹⁴⁵.

Kaavio 23: Paikkatietojen saatavuus tarkastelu- ja latauspalvelujen kautta Suomessa (2017)

Yleisön osallistuminen

Suomessa yleisön osallistumista säädelään yleisesti hallintolailla (434/2003)¹⁴⁶, joka sisältää säännöksiä hyvästä hallintotavasta ja hallintoasioihin sovellettavasta menettelystä. Lisäksi ympäristönsuojelulaki (527/2014) ja asetus ympäristönsuojelusta (713/2014) ja muut toimialakohtaiset ympäristösäädökset takaavat, että asianomaiset osapuolet ja 'muut henkilöt' voivat antaa lausuntonsa hakemusasiakirjojen yhteydessä lupa- ja päätöksentekomenettelyn aikana. Suomessa on käytössä myös vakiintunut käytäntö, jonka mukaan yleisö osallistuu lainsäädännön laatimiseen.

Suomessa käytössä olevat, kuulemisia lainsäädännön laatimisen yhteydessä koskevat ohjeet on määritetty

138 Århusin yleissopimus, ympäristötiedon julkisesta saatavuudesta annettu [direktiivi 2003/4/EY](#) ja [INSPIRE-direktiivi 2007/2/EY](#) muodostavat yhdessä oikeudellisen perustan ympäristötiedon jakamiselle viranomaisten ja yleisön välillä. Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arvioinnissa keskitytään INSPIRE-direktiiviin.

139 Takeita selitetään komission tiedonannossa muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa, EUVL 275, 18.8.2017, ja siihen liittyvässä kansalaisen oppaassa.

140 Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arvioinnissa tarkastellaan sitä, miten hyvin jäsenvaltiot selittävät muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeuksia yleisölle, asiavaltuutta ja muita merkittäviä esteitä luontoa ja ilmansaasteita koskevien asioiden viemiselle oikeuteen.

141 Suomen tasavalta: [Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu](#).

142 Ympäristöministeriö: [verkkoportaali](#)

143 INSPIRE FI [maakohtainen tietosivu](#) 2017.

144 INSPIRE [seurannan koontinäyttö](#).

145 [Luettelo arvokkaista paikkatietoaaineistoista](#).

146 E-Justice (2016): [Access to Justice in Environmental Matters - Finland](#), 14.9.2016.

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

hyväksi käytännöksi komission paremman sääntelyn välineistössä¹⁴⁷.

Suomella on avointa hallintoa koskeva toimintasuunnitelma, jossa kannustetaan yleisöä osallistumiseen kaikilla tasoilla. Suunnitelma sisältää sitoumuksia ja toimenpiteitä avoimuuden ja yleisön osallistumisen edistämiseksi.¹⁴⁸

Vuoden 2017 Eurobarometrin¹⁴⁹ mukaan Suomessa selvä enemmistö kyselyyn vastanneista (83 prosenttia) on täysin samaa mieltä siitä, että yksittäinen henkilö voi vaikuttaa ympäristönsuojeluun, mikä on merkittävä parannus vuoteen 2014 verrattuna.

Muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeus

Suomi ei tarjoa verkossa selkeää, käyttäjäystävällistä tietoa muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa. Suomen lainsäädännössä näytetään käytettävän maantieteellistä sijaintia tai luonnollisen henkilön tai kansalaisjärjestön toimeksiantoa sen määrittämiseen, voiko tämä hakea muutosta oikeusteitse tai panna ympäristöasioita vireille tuomioistuimessa, mikä rajoittaa niiden mahdollisuutta toimia näin. Esimerkiksi Maan ystävien paikallisryhmälle ei myönnetty asiavaltuutta, jonka avulla se olisi voinut hakea muutosta paikalliseen kaivoslupaun, koska Maan ystävien toimeksianto on maailmanlaajuinen, ei paikallinen.

Ensisijaiset toimet vuonna 2019

- Parannetaan paikkatietojen ja -palvelujen saatavuutta yhdistämällä selkeämmin maakohtaiset INSPIRE-portaalit, määritetään ja dokumentoidaan kaikki ympäristölainsäädännön täytäntöönpanossa tarvittavat paikkatietoaineistot ja annetaan tiedot ja asiakirjat muiden viranomaisten ja yleisön saataville vähintään *sellaisenaan* INSPIRE-direktiivissä tarkoitettujen digitaalisten palvelujen avulla.
- Tiedotetaan yleisölle paremmin sen muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta, erityisesti ilmansaasteiden ja luonnon osalta.
- Varmistetaan, että luonnollisilla henkilöillä ja ympäristöalan kansalaisjärjestöillä on ilmansaasteisiin ja luontoon liittyvissä asioissa asiavaltuus hakea muutosta oikeusteitse.

147 Euroopan komissio: [Komission paremman sääntelyn välineistö](#).

148 Avoin Hallinto (2016): [Avoimen hallinnon kumppanuusohjelma: Suomen itsearviointiraportti](#), s. 10.

149 Euroopan komissio, 2017: [Eritiseurobarometri nro 468](#), ”Attitudes of European citizens towards the environment”.

Vaatimustenmukaisuuden varmistus

Ympäristölainsäädännön vaatimustenmukaisuuden varmistus kattaa viranomaisten kaiken sellaisen työn, jonka tarkoitus on varmistaa, että teollisuus, viljelijät ja muut täyttävät velvoitteensa suojella vettä, ilmaa ja luontoa ja käsitellä jätteitä¹⁵⁰. Siihen kuuluu viranomaisten tukitoimenpiteitä, esimerkiksi i) vaatimustenmukaisuuden edistäminen¹⁵¹ ii) tarkastukset ja muut tarkistukset, joita ne tekevät, eli vaatimustenmukaisuuden seuranta¹⁵² ja iii) toimet, joita ne toteuttavat rikkomusten lopettamiseksi, seuraamusten määräämiseksi ja vahingonkorvausten vaatimiseksi, eli lainvalvonta¹⁵³. Kansalaistieteen ja valitusten avulla viranomaiset voivat keskittää toimensa paremmin. Ympäristövastuu¹⁵⁴ takaa, että saastuttaja maksaa korvatakseen mahdolliset vahingot.

Vaatimustenmukaisuuden edistäminen ja seuranta

Viljelijöille verkossa nitraatteja ja luontoa koskevien velvoitteiden noudattamisesta annettavien tietojen laatu on indikaattori sille, miten aktiivisesti viranomaiset edistävät vaatimustenmukaisuutta niillä aloilla, joilla täytäntöönpanossa on vakavia puutteita. Suomen virallisilla verkkosivustoilla ei ole yksityiskohtaisia tietoja siitä, miten viljelijät voivat noudattaa näitä velvoitteita.

Suuret teollisuuslaitokset muodostavat vakavan saastumisriskin. Viranomaisilla on oltava suunnitelmia niiden tarkastamisesta, ja niiden on saatettava yksittäiset tarkastusraportit yleisön saataville.¹⁵⁵ Suomen virallisilla verkkosivustoilla tätä tietoa ei saateta yleisön saataville.

Kansalaistiede ja valitusten käsittely

Suuren yleisön osallistaminen muun muassa kansalaistieteen avulla voi syventää kansalaisten tietämystä ympäristöstä ja auttaa viranomaisia työssään. Kansalaistiedettä käytetään Suomessa luonnon

150 Konsepti selitetään yksityiskohtaisesti tiedonannossa ”EU:n toimet ympäristövaatimusten noudattamisen ja ympäristöhallinnan parantamiseksi” [COM\(2018\) 10](#) ja siihen liittyvässä komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa [SWD\(2018\) 10](#).

151 Tässä ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arvioinnissa keskitytään apuun, jota viljelijöille annetaan luonto- ja nitraattilainsäädännön noudattamiseksi.

152 Tässä ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arvioinnissa keskitytään suurten teollisuuslaitosten tarkastuksiin.

153 Tässä ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arvioinnissa keskitytään lainvalvontatietojen saatavuuteen ja viranomaisten väliseen koordinointiin ympäristörikollisuuden torjumiseksi.

154 [Ympäristövastuudirektiivi 2004/35/EY](#) luo periaatteelle kehiksen.

155 [Teollisuuspäästödirektiivin 2010/75/EU](#) 23 artikla.

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

monimuotoisuuden hyväksi.¹⁵⁶ Valituksen tekemistä koskevan selkeän tiedon saatavuus verkossa on indikaattori sille, missä määrin viranomaiset reagoivat yleisön valituksiin. Suomen viranomaiset eivät kuitenkaan anna kansalaisille verkossa selkeää tietoa ympäristöön liittyvän valituksen tekemisestä.

Lainvalvonta

Kun seurannassa havaitaan ongelmia, monenlaiset toimet voivat olla asianmukaisia. Suomen viranomaiset eivät julkaise tietoa siitä, mihin toimiin hallinto ryhtyy vaatimusten noudattamatta jättämistä koskevien ilmoitusten pohjalta. Ne eivät myöskään julkaise tietoa siitä, miten nitraatteja ja luontoa koskevien täydentävien ehtojen rikkomiseen reagoidaan. Suomi on laatinut vuodesta 1998 lähtien ympäristörikollisuudesta vuotuisen raportin, joka sisältää yksityiskohtaisia tilastoja ympäristörikoksista.

Jätteisiin sekä luonnonvaraisiin eläimiin ja kasveihin liittyvien ja muiden ympäristörikosten torjuminen on erityisen haastavaa. Se edellyttää tarkastajien, tulliviranomaisten, poliisin ja syyttäjien tiivistä yhteistyötä. Suomella on kansallisen tason työryhmä, joka koordinoi ympäristörikollisuutta ehkäisevää työtä, sekä aluetason työryhmiä (17 ryhmää kaikkialla maassa). Viranomaisten välistä yhteistyötä tehdään näillä kahdella tasolla ja työryhmien välillä.¹⁵⁷

Ympäristövastuu

Ympäristövastuudirektiivi muodostaa ”saastuttaja maksaa” periaatteeseen perustuvan kehyksen ympäristövahinkojen ehkäisemiselle ja korjaamiselle. Vuoden 2017 ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arvioinnissa keskityttiin ympäristövahinkoja koskevan paremman tiedon kokoamiseen sekä rahavakuuksiin ja ohjeisiin. Komissio kerää edelleen näyttöä saavutetusta edistyksestä.

Ensisijaiset toimet vuonna 2019

- Tiedotetaan yleisölle paremmin vaatimustenmukaisuuden edistämisestä ja seurannasta ja lainvalvonnasta vähintään takaamalla, että seuraavat tiedot ovat saatavilla verkossa: i) ohjeet viljelijöille nitraatteja ja luontoa koskevien veloitteiden noudattamisesta, ii) tarkastussuunnitelmat ja raportit teollisuuslaitosten tarkastuksista ja iii) ohjeet ympäristöön liittyvien valitusten tekemisestä.
- Julkaistaan tietoa hallinnollisten täytäntöönpanotoimien tuloksista ja nitraatteja ja

luontoa koskevien täydentävien ehtojen havaitun rikkomisen jatkotoimista.

- Parannetaan rahavakuuksia vahinkovastuun varalta ja ympäristövastuudirektiiviä koskevia ohjeita ja julkaistaan tietoa ympäristövahingoista.

Ympäristöhallinnon tehokkuus

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanosta EU:n, jäsenvaltioiden ja alueiden tasolla sekä paikallistasolla vastaaville toimijoille on annettava tarvittavat tiedot, välineet ja valmiudet sen varmistamiseksi, että lainsäädäntö ja täytäntöönpanoprosessin hallinnointi saavat aikaan halutut hyödyt.

Hallinnollinen valmius ja laatu

Valtion-, alue- ja paikallishallinnolla on oltava valmiudet omien tehtäviensä hoitamiseen ja tehokkaaseen keskinäiseen yhteistyöhön monitasoisessa hallintojärjestelmässä.

Tehokkaan ympäristöhallinnon varmistamiseksi ympäristöhallinnon viranomaisten henkilöstöllä on oltava asianmukainen hallinnollinen ja tekninen tietämys ja osaaminen. Vuoden 2017 ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arvioinnissa komissio otti käyttöön ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arvioinnin TAIX-vertaistukivälineen helpottaakseen jäsenvaltioiden eri ympäristöviranomaisten asiantuntijoiden välistä vertaisoppimista.

Suomen ympäristöministeriön asiantuntija osallistui ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arvioinnin TAIX-vertaistukivälineen työpajaan Budapestissa 17.–18. toukokuuta 2018. Unkarin, Tšekin, Slovakian ja Puolan hallitusten edustajat saivat neuvoja ja ohjeita kiertotaloutta koskevien kansallisten toimintasuunnitelmien laatimisesta Suomen, Alankomaiden ja Slovenian hallitusten asiantuntijoilta. Viimeksi mainitut maat ovat jo hyväksyneet tällaisen suunnitelman tai tiekartan tai ovat päässeet prosessissa pidemmälle.

Koordinointi ja integraatio

Kuten vuoden 2017 ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arvioinnissa mainittiin, ympäristövaikutusten arvioinnista annetun tarkistetun direktiivin 2014/52/EU saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä tarjoaa maille mahdollisuuden sujuvoittaa ympäristövaikutusten arviointia koskevaa sääntelykehystä.

Suomi oli myöhässä direktiivin saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä mutta toimitti hiljattain koko lainsäädännön.

¹⁵⁶ Luomus (2016): [Seuranta- ja tiedotusjärjestelmä kaikille luonnosta kiinnostuneille](#), 4.4.2016.

¹⁵⁷ Yhteistyöryhmä (2018), [Yhteistyöryhmä \(2018\): Ympäristörikostorjunnan toimenpideohjelma vuosille 2017–2018](#).

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

Komissio kannustaa sujuvoittamaan ympäristövaikutusten arviointia toistojen vähentämiseksi ja päällekkäisyyden välttämiseksi hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnissa. Sujuvoittaminen auttaa vähentämään turhaa hallinnollista taakkaa. Lisäksi se nopeuttaa päätöksentekoa vaarantamatta ympäristövaikutusten arviointimenettelyn laatua. Komissio julkaisi vuonna 2016 ohjeita¹⁵⁸ yhteensovitetun ja/tai yhteisten menettelyiden käyttöönotosta hankkeille, jotka edellyttävät samanaikaisesti arviointia ympäristövaikutusten arviointia koskevan direktiivin, luontodirektiivin, vesipolitiikan puitedirektiivin ja teollisuuspäästödirektiivin perusteella.

Mukautettavuus, uudistusvauhti ja innovointi (sähköinen hallinto)

Digitaalisten julkisten palvelujen osalta Suomi on EU:ssa ensimmäisellä sijalla. Sen pistemäärä on Euroopan digitaalialan kehitystä käsittelevän raportin 2018 mukaan 78,6/100, mikä on selvästi EU28:n keskiarvoa (57,5/100) parempi¹⁵⁹.

Suomi on yksi niistä EU-maista, joissa verkossa tapahtuva vuorovaikutus viranomaisten ja kansalaisten välillä on yleisintä. Heinäkuussa 2017 sähköisen hallinnon portaali Suomi.fi uudistettiin. Aiempi kansalaisille tarkoitettu Suomi.fi-portaali ja viranomaisia palvellut Suomi.fi Workspace sivusto yhdistettiin, ja EnterpriseFinland.fi-sivuston toiminnot lisättiin portaaliin vuoden 2017 loppuun mennessä. Nyt portaali tarjoaa kansalaisille mahdollisuuden tutustua itseään koskeviin tietoihin viranomaisten rekistereissä. Tämän ansiosta Suomi suoriutui avoimen datan osalta edellistä vuotta paljon paremmin: sen pisteet olivat Euroopan digitaalialan kehitystä käsittelevän raportin 2018 mukaan 90/100 verrattuna edellisen vuoden pistemäärään 76/100¹⁶⁰.

Rahoituksen ja varojen vaikuttavan käytön mahdollistaminen

Suomen valtion ja aluetason viranomaiset ovat kokeneita EU:n rahoituksen hallinnoinnissa, eikä tässä yhteydessä esiinny merkittäviä ongelmia.

Ensisijaiset toimet vuonna 2019

- Suomi voi edelleen parantaa yleistä ympäristöhallintoa.

¹⁵⁸ Komission tiedonanto – Komission ohjeasiakirja ympäristövaikutusten arvioinnista annetun direktiivin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/92/EU, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2014/52/EU) 2 artiklan 3 kohdan mukaisesti tehtävien ympäristövaikutusten arviointien sujuvoittamisesta.

¹⁵⁹ Euroopan komissio: Euroopan digitaalialan kehitystä käsittelevä raportti (EDPR) 2018 – Maaprofiili Suomi, s. 10.

¹⁶⁰ Euroopan komissio: Euroopan digitaalialan kehitystä käsittelevä raportti (EDPR) 2018 – Maaprofiili Suomi, s. 10.

Kansainväliset sopimukset

EU:n perussopimusten mukaan EU:n ympäristöpolitiikalla on edistettävä kansainvälisen tason toimenpiteitä alueellisten tai maailmanlaajuisen ympäristöongelmien ratkaisemiseksi.

EU on sitoutunut vahvistamaan ympäristölainsäädäntöä ja sen täytäntöönpanoa maailmanlaajuisesti. Tämän vuoksi se tukee edelleen maailmanlaajuisen ympäristösopimuksen prosessia, jonka YK:n yleiskokous käynnisti toukokuussa 2018.¹⁶¹ Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi on yksi välineistä, joiden avulla varmistetaan, että jäsenvaltiot toimivat hyvänä esimerkkinä noudattamalla Euroopan unionin ympäristöpolitiikkaa ja -lainsäädäntöä ja kansainvälisiä sopimuksia.

Metsät: EU:n puutavara-asetus¹⁶² / Metsälainsäädännön noudattamista, metsähallintoa ja puukauppaa (FLEGT) koskeva asetus¹⁶³

Maaliskuun 2015 ja helmikuun 2017 välisenä aikana Suomi toteutti 20 suunniteltua toimijoiden tarkastusta kotimaisen puutavaran osalta ja 32 maahantuodun puutavaran tarkastusta alun perin suunniteltujen 30:n sijaan. Yleisesti ottaen tarkastusten määrä on edelleen vähäinen verrattuna niiden toimijoiden arvioituun lukumäärään, jotka saattavat puutavaraa ensimmäistä kertaa EU:n markkinoille Suomessa.¹⁶⁴ Suomen viranomaisten määräämiä korjaavia toimenpiteitä koskeneesta 30 ilmoituksesta, jotka toimitettiin puutavaraa maahan tuoville toimijoille, joiden asianmukaisen huolellisuuden järjestelmä todettiin riittämättömäksi, ainoastaan neljä johti kieltomääräyksiin.

Yhteistyöstä (EU:n puutavara-asetuksen 12 artikla) Suomen viranomaiset ilmoittivat, että ne tekivät yhteistyötä EU:n toimielinten ja kolmansien maiden toimielinten kanssa, erityisesti Yhdysvaltain viranomaisten ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Suomi on myös Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyöverkoston jäsen.

¹⁶¹ YK:n yleiskokouksen päätöslauselma 72/277 ja [kestoltaan avoimen ad hoc työryhmän järjestäytymiskokous](#).

¹⁶² Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 995/2010, annettu 20 päivänä lokakuuta 2010.

¹⁶³ Asetus (EY) N:o 2173/2005.

¹⁶⁴ Tullitietojen perusteella arvioitiin, että 350 000 suomalaista toimijaa saattoi kotimaista puutavaraa EU:n markkinoille ja 2 000 toi puutavaraa maahan.

Geenivarat: geenivarojen saantia ja saatavuutta sekä niiden käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukaista ja tasapuolista jakoa (ABS) koskeva Nagoyan pöytäkirja¹⁶⁵

Unionin ABS-asetuksen, jolla saatetaan osaksi EU:n oikeusjärjestystä Nagoyan pöytäkirjassa edellytetyt noudattamistoimenpiteet, mukaisesti Suomi on nimennyt toimivaltaiset viranomaiset ja määrännyt seuraamuksia unionin ABS-asetuksen rikkomisesta. Asianmukaista huolellisuutta koskevia ilmoituksia ei ole tähän mennessä tehty, eikä seuraamuksia ole sovellettu. Suomi toimitti komissiolle ensimmäisen kertomuksensa unionin ABS-asetuksen soveltamisesta vuoden 2017 lopussa.

International wildlife trade: Uhanalaisten villieläin- ja kasvilajien kansainvälistä kauppaa koskeva yleissopimus (CITES)¹⁶⁶.

Suomi on määrittänyt asianomaiset kansalliset viranomaiset ja käsittelee säännöllisesti tuontia, (jälleen-)vientä ja EU:n sisäistä kauppaa koskevia asiakirjoja (tai niitä koskevia pyyntöjä). Tämä vastaa perusasetuksessa¹⁶⁷ säädettyjä velvoitteita, joihin kuuluu uhanalaisten villieläin- ja kasvilajien kansainvälistä kauppaa koskevan yleissopimuksen (CITES) keskeisten velvoitteiden saattaminen osaksi EU:n lainsäädäntöä. Kertomukset laittomien kuljetusten haltuunotosta, etenkin niistä, joista ilmoitetaan kuuden kuukauden välein TRAFFIC-järjestölle sen komission kanssa tekemän sopimuksen puitteissa, ja EU-TWIXalustalla ilmoitetuista, kertovat tulliviranomaisten toiminnasta.

Varmistaakseen villieläinten ja kasvien laitonta kauppaa koskevan EU:n toimintasuunnitelman (2016) täysimääräisen täytäntöönpanon ja parantaakseen laittoman toiminnan havaitsemisastetta Suomi ilmoitti lainvalvontavirastoille, etenkin tulliviranomaisille, järjestetyistä erityisistä koulutuksista, joissa oli tarkoitus lisätä viranomaisten tietämystä villieläimiin ja kasveihin liittyvistä EU:n säädöksistä. Jotkin koulutuksista on sisällytetty rikollista toimintaa koskevaan yleiseen opinto-ohjelmaan, erityisesti poliisioppilaitoksissa. Suomi on myös tukenut taloudellisesti villieläinten ja kasvien laitonta kauppaa torjuvia ohjelmia. Tuki on sisällytetty Suomen kehitysyhteistyöpolitiikkaan, esimerkiksi yhdessä Maailmanpankin kanssa toteutetun monivuotisen, laittomia hakkuita Laosissa torjuvan hankkeen puitteissa.

Kestävä kehitys ja YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden täytäntöönpano

Kestävä kehitys yhdistää ympäristö-, sosiaali- ja talouspolitiikan johdonmukaiseen kehukseen ja auttaa siten panemaan täytäntöön ympäristölainsäädäntöä ja -politiikkaa.

Suomella on pitkät perinteet kestävän kehityksen edistämiseksi sekä sisäpolitiikassa että kansainvälisessä kehitysyhteistyössä.¹⁶⁸ Suomi on toteuttanut erilaisia kestävän kehityksen ohjelmia 1990-luvun puolivälistä saakka. Vuonna 2006 Suomi hyväksyi kokonaisvaltaisen kansallisen kestävän kehityksen strategian (*Kohti kestäviä valintoja. Kansallisesti ja globaalisti kestävä Suomi*). Sen laati Suomen kestävän kehityksen toimikunta. Tällä kansallisella toimikunnalla on laaja jäsenistö, johon kuuluu noin 90 organisaatiota. Ne edustavat kansalaisyhteiskuntaa, teollisuutta, liike-elämää, työmarkkinoita ja koulutusala. Kansalliseen toimikuntaan kuuluu myös valtioneuvoston, eduskunnan, ministeriöiden, paikallis- ja aluejärjestöjen, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon, saamelaiden ja muiden julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin sidosryhmien edustajia. Koordinaatiositeeristönä toimii valtioneuvoston kanslia.

Kestävää kehitystä koskeva keskeinen poliittinen asiakirja (*Suomi jonka haluamme 2050 – Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus*) hyväksyttiin vuonna 2013. Asiakirjaa päivitettiin vuonna 2016, jotta se olisi yhdenmukainen maailmanlaajuisen kestävän kehityksen toimintaohjelman (Agenda 2030) kanssa.

Valtioneuvoston kanslia vastaa Suomen kansallisen kestävän kehityksen politiikan koordinoinnista ja Agenda 2030 toimintaohjelman kansallisen täytäntöönpanosuunnitelman toteutuksesta ja laatisesta.

Kansallisen kestävän kehityksen toimikunnan lisäksi Suomella on kestävän kehityksen asiantuntijapaneeli, joka koostuu eri alojen arvostetuista ammattilaisista. Paneeli haastaa kansallisen kestävän kehityksen toimikunnan työtä ja toimii sen tukena.

Vuonna 2016 Suomi oli yksi niistä EU:n jäsenvaltioista, jotka toimittivat YK:lle vapaaehtoisen kansallisen arvioinnin kestävän kehityksen tavoitteista. Suomen arvion mukaan Agenda 2030 toimintaohjelman sisällyttäminen kansallisen talousarvion suunnitteluun on keskeinen edellytys sen kansallisen toimeenpanon onnistumiselle. Hallitus aikoo määrittää lyhyen ja keskipitkän aikavälin tavoitteita, jotka voidaan sisällyttää Suomen eri hallinnonalojen talousarvioiden suunnitteluun. Jokaisen hallinnonalan pitäisi sisällyttää

¹⁶⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston [asetus \(EU\) N:o 511/2014](#), annettu 16 päivänä huhtikuuta 2014, geenivarojen saantia ja saatavuutta sekä niiden käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukaista ja tasapuolista jakoa koskevan Nagoyan pöytäkirjan määräysten noudattamistoimenpiteistä käyttäjille unionissa ETA:n kannalta merkityksellinen teksti.

¹⁶⁶ [The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora \(CITES\)](#)

¹⁶⁷ [Neuvoston asetus \(EY\) N:o 338/97](#).

¹⁶⁸ Euroopan kestävän kehityksen verkosto: [Maaprofiili: Suomi](#).

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019 – Suomi

nämä tavoitteet talousarvioesityksiinsä, koska nämä esitykset muodostavat pohjan kansallisen talousarvion laatimiselle. Julkisella sektorilla Agenda 2030:n toimeenpano edellyttää myös budjetointia hallinnonalarajat ylittävien tavoitteiden osalta.¹⁶⁹ Ministeriöt raportoivat (*päivitys) elokuussa 2018 ensimmäistä kertaa kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanon laajempien kysymysten edistymisestä. Kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpano on tarkoitus sisällyttää talousarvioon vuonna 2019.¹⁷⁰

169 Valtioneuvoston kanslia (2017): [National report on the implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development. Finland, 10/2016.](#)

170 Valtioneuvosto: [Kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030 etenee](#), 19.12.2017.